

bistands-aktuelt

nr 10 desember 2010

FOTO: GMB AKASH

Møte med maoisthæren

Side 18-19

www.bistandsaktuelt.no

TRIST NYTTÅRSFEIRING: Ett år etter jordskjelvet bor Cleience Edeline fortsatt i en teltleir. Hun har ingen jobb, og lever av det hun får fra folk i leiren.

FOTO: INGVLID SAHL, BISTANDSAKTUELT

Haiti: 1,3 mill. i telt ett år etter

■ I Haiti smyer hjelpearbeidet seg langsomt, langsomt framover. 12. januar er det ett år siden jordskjelvet som drepte om lag 230 000 mennesker og knuste boligene til hundretusener.

■ I dagene etter katastrofen ble den karibiske staten invadert av tusener av ulike bistandsinitiativer – i en situasjon der myndighetene

var ute av stand til å samordne bistanden. Bistandsinvasjonen har resultert i et vell av kortsiktige tiltak, men få langsiktige resultater.

■ Fortsatt lever Cleience Edeline i et telt laget av presenninger. Det samme gjør 1,3 millioner andre haitiere. I teltleirene mottar de bistand, men det foreligger få planer

om hvordan de samme menneskene skal få arbeid eller komme seg tilbake til sine opprinnelige bosteder.

■ Vår reporter Ingvild Sahl har besøkt Haiti og rapporterer om hjelpearbeidet.

Side 12-15

B-Post Abonnement

RETURADRESSE: Bistandsaktuelt, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

Så mye får du i lønn som bistandsarbeider

Side 6-7

Norsk oberst refser Afghanistanbistanden

Side 10

Miljøvernere slakter Oljefondets skogsatsing

Side 22-23

Castro vil bore utenfor USAs kyst – Norge bistår

Side 11

Krafttak for kvinner og klimatilpasning

Av Erik Solheim

ENDRINGER I KLIMAET berører kvinner og menn på forskjellige måter og med ulik styrke. Det er store forskjeller mellom kjønnene på penger, tilgang og kontroll over landområder, informasjon, helse-tjenester og utdanning. Landområder eies og kontrolleres i all hovedsak av menn. Menn har også høyere inntekt. Blant dem som lever på mindre enn en dollar dagen er to av tre kvinner. Og selv om stadig flere jenter går på skole, er to av tre alfabetiske kvinner.

Klimaendringene preger allerede fattige folks liv og muligheter til å tjene penger i Afrika, sørlige Asia og Latin-Amerika. Samtidig bidrar folk i Afrika med kun fire prosent av de globale CO₂-utslippene. Særlig hardt rammes kvinner. Det henger sammen med at kvinner både produserer og tilbereder maten i familiene. I tillegg har de ansvaret for at det er nok energi og vann for familien. Når det er knapphet på mat rammes kvinner og jenter hardest fordi de ofte spiser eller forsyner seg sist.

ÅTTE AV TI DØDSFALL under tsunamien i 2004 var kvinner. Under den siste storflommen i Bangladesh døde fem ganger så mange kvinner som menn. De hadde upraktiske klær og kunne ikke svømme. Kvinner er også mer sårbare under jordskjelv fordi de ofte er inne sammen med små barn i dårlig konstruerte hus.

Kvinner og jenter må få tilgang til informasjon og opplæring om naturkatastrofer. De må lære mer om hvordan katastrofer kan forebygges. Holdningskampanjer i lokalsamfunnet og på skolene kan endre oppfatninger om hva som er passende

SÅRBARE: Kvinner er ekstra sårbare for konsekvensene av klimaendringer, skriver utviklingsminister Erik Solheim. Bildet er fra Bangladesh. FOTO: G. M. B. AKASH

og raskt bygge opp igjen hus, skoler og sykehus etterpå. Her kan spare- og låneordninger og småetableringer være nyttige.

MEN TILTAK FOR Å REDUSERE klimagassutslipp kan også ha negative effekter. Stadig mer matjord i verden blir konfiskert for å produsere biodrivstoff og bygge infrastruktur. Uten eierskap til jorda blir kvinner dobbelt tapende part. De mister boligen og tilgangen til jord og skogressurser samtidig som de ikke får kompensasjon for tapet. Uten eierskap til økonomiske verdier er det også vanskelig for kvinner å låne penger til å starte for seg selv. Mikro spare- og lånegrupper i regi av blant andre norske frivillige organisasjoner møter noen av de behovene det skaper hos fattige kvinner.

Kvinner må delta på lik linje med menn på alle nivå for å møte klimaendringene. De må være med å bestemme hvordan man forebygger og tilpasser seg klimaendringer. Kvinner kan være pådrivere for å endre energiforbruket og redusere avskogingen. Kvinner kan også være nøkkelen til økonomisk vekst og fordeling, forskning og teknologiutvikling. På den måten kan også fattigdommen reduseres.

NORGE ER EN VIKTIG bidragsyter både i klimapolitikken og for kvinners rettigheter og likestilling. Vi kan imidlertid bli bedre på å se disse temaene i sammenheng. Derfor avsetter regjeringen inntil 100 millioner kroner over bistandsbudsjettet til målrettede tiltak for å fremme fattige kvinners deltakelse og innflytelse i arbeidet med klimatilpasning. ■

Erik Solheim er utviklingsminister

Det er helt klart at kvinner må delta på lik linje med menn på alle nivå for å møte klimaendringene.

En lengre versjon av innlegget ligger på våre nettsider.

DEBATT

og livsnødvendige ferdigheter for begge kjønn.

KVINNERNS ANSVAR innen jordbruk, vann og brensel gir dem unik kunnskap om naturressurser og matsikkerhet. De vet ofte hvilke familier og grupper som er mest sårbare, og

hvor det er mest nødvendig å bruke penger. Med norsk støtte, kunne kvinner fra lokalsamfunn i Sri Lanka, Indonesia, Nepal og fem indiske delstater i høst møtes i New Delhi, for å dele erfaringer. De er opptatt av kvinners roller og muligheter til å både forebygge naturkatastrofer

Ta kvinner på alvor i religioner

Av Line Begby

UTVIKLINGSMINISTER Erik Solheim vil sette ned et utvalg for å se hvordan religioner kan spille en større rolle i norsk utviklingsarbeid. Religioner er en viktigere faktor i menneskers liv utenfor det relativt sekulære Norge enn vi ofte forstår. All ære til utviklingsministeren for å ta religioner mer på alvor. Religioner kan få frem det beste i mennesker, blant annet gjennom nestekjærlighet. Men religioner kan også få frem det verste.

Hvis Norge skal samarbeide med religiøse institusjoner og organisasjoner må det vurderes hvordan religionene blir tolket i hver enkelt av dem. Blir de tolket på en måte som står i samsvar med det norske synet på menneskerettigheter, eller på en intolerant måte som strider mot det norske utviklingsarbeid ønsker å fremme? Og ikke minst: hvordan tolkes kvinnens rolle?

Kontroll over kvinners atferd fungerer ofte som en målestokk for

hvor «ekte» institusjoners religiøsitet er.

FNS FORSKNINGSSINSTITUTT for sosial utvikling gav nylig ut rapporten «Faith-Based Organizations and Service Delivery: Some Gender Conundrums». Rapporten peker på flere viktige punkter man må ta hensyn til når man velger religiøse samarbeidspartnere. Det første punktet er at en religiøs institusjon ofte kan ha motstridende standpunkter til likestilling.

Et eksempel rapporten nevner er de muslimske og kristne organisasjonene i Malawi som utfordret praksisen med at en enke må ha sex med sin avdøde manns slektning for å bli renset, noe som ofte førte til voldtekt. Men på den annen side motarbeidet også organisasjonene kondombruk i kampen mot hiv/aids. Det andre punktet rapporten peker på er at visse religiøse organisasjoner selektivt hjelper kun de kvinnene som er såkalt «gode troende». Kvinner som ikke kler seg slik

«rettroende kvinner» skal gjøre, som ikke kommer regelmessig til religiøse møter, eller som på andre måter ikke følger de normene som de religiøse lederne har lagt for dem, blir avvist når de kommer for å få hjelp. Et tredje punkt å være klar over er at religiøse organisasjoner ikke nødvendigvis har forankring i det lokale samfunnet de opererer i. Rapporten trekker blant annet frem veksten av muslimske organisasjoner som følger den restriktive Wahabi-skolen, og som får økonomisk støtte fra Saudi Arabia.

SAMARBEID MED RELIGIØSE institusjoner i utviklingsarbeid krever at norske givere påser at kvinners rettigheter fremmes gjennom religiøse og lokale tradisjoner, ikke på bekostning av dem. Religioner og kulturer er ikke statiske enheter. De forandres stadig gjennom eksternt og internt press, og det finnes mange tolkninger av samme religion. Det er opp til norske aktører å velge samarbeidspartnere som fremmer det

synet som er i tråd med norsk likestillingspolitikk. Det er samtidig viktig å være i dialog med de religiøse lederne som er uenige i at kvinner skal få mer selvbestemmelserett og frihet. Innenfor alle religioner og kulturer finnes det mennesker som ønsker endringer. Utfordringen er at de som tar til ordet for dette kan bli truet på livet fordi det de mener blir oppfattet som blasfemi. Det kunne vært interessant om Solheims utvalg ser på hvordan religiøse akademikere som støtter opp om demokrati og menneskerettigheter, eller andre liknende stemmer innad i religionene, kan gå inn i en dialog med konservativt religiøse ledere, under norsk beskyttelse.

UTVIKLINGSARBEID KAN VINNE mye på å ta religioner mer på alvor. Men kvinners rettigheter må aldri undergraves på grunn av en misforstått respekt for religiøse tradisjoner. ■

Line Begby har mastergrad i religionshistorie og erfaring fra bistandsarbeid.

FØLG DEBATTEN PÅ NETT: WWW.BISTANDSAKTUELT.NO

bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, o.l. vil mange artikler ikke komme på trykk.

Debatinnlegg honoreres ikke.

Diskusjonen om mikrofinans går også på www.bistandsaktuelt.no. Der ligger det innlegg av **Roy Mersland** ved Agder Universitet, fra Norad-medarbeider **Eirik Gjostein Jansen** som tidligere

re har arbeidet i Bangladesh – og fra **Magnus Berg Johansen** og **Steinar Sundelin** som begge er studenter ved BI.

Odd Inge Godal stiller spørsmål om den norske politikken når det gjelder

korrupsjon er realistisk.

Bjørn Ødegaard viser til at Statkraft nå skal satse stort internasjonalt – og at man da ikke bør glemme pionerene i dette arbeidet.

bistandsaktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid • Utgitt av Norad

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

10/2010 – 13. ÅRG

Unyansert om mikrokreditt

NRK-dokumentaren «Fanget i mikrogjeld» satte et kritisk søkelys på fredsprisvinner Muhammad Yunus og Grameen Banks disposisjoner av norske bistandspenger.

Det satte også et kritisk søkelys på mikrokreditt som bistandsform. Mange i bistandsbransjen har reagert på det de oppfattet som en svært ensidig negativ fremstilling av hvordan denne bistandsformen fungerer.

Det er vanskelig å være uenig i at Brennpunkt-dokumentaren var ensidig. Blant annet uttalte samtlige forskere som ble intervjuet seg negativt om mikrokreditt. Om det skyldes «kryssklipping» eller bevisst siling av kilder vites ikke, men en noe mer nyansert fremstilling av et felt hvor det er mange meninger og mye debatt hadde vært rimelig. Likeledes var det i programmet kun intervjuer med fattige i Bangladesh som slet med gjeld etter å ha lånt penger fra Grameen Bank.

Påfallende nok var det ingen intervjuer med folk som hadde hatt nytte av lånene, eller henvisninger til noe av all den forskningen som finnes på at mikrokreditt faktisk har hjulpet svært mange fattige til et bedre liv. Det er tross alt forskjell på å påpeke negative sider ved mikrokreditt og det å hevde at mikrokreditt er selve årsaken til at fattige mennesker sliter med gjeld.

Men selv om NRKs dokumentar kan beskyldes for å være ensidig har den også bidratt til noe positivt – nemlig å påpeke en del utfordringer og problemer ved mikrokreditt. Både norske politikere og enkelte mikrokredittforkjempere har litt for ofte framstilt mikrokreditt som en vidundermedisin.

Organisasjonene her hjemme som jobber med mikrofinans har i årevis vært klar over den typen kritiske argumenter som kommer fram i NRK-dokumentaren, men de har utad vist liten interesse for å formidle annet enn solskinnshistorier.

Slik sett har mikrofinansentusiastene gjort seg skyldig i den samme feilen som man nå kan anklage NRKs journalister for: nemlig en ensidig framstilling av mikrokreditt.

TAB/GZ

MÅNEDENS SITAT

«Den gangen var det ikke mange i Norsk Folkehjelp som var verdt 25 000 dollar.»

Frilansjournalist Pål Refsdal i mannebladet FHM om anklagene om at Refsdal på 90-tallet betalte en leiemorder i Angola 25 000 dollar for å drepe tre ansatte i Norsk Folkehjelp.

LEDEREN: Salva Kiir er langt mindre karismatisk enn avdøde John Garang, men allikevel lett gjenkjennelig med sin karakteristiske «cowboy-hatt»

FOTO: SCANPIX/SCOTT APPLEWHITE

Utbryteren

Salva Kiir Mayardit heter mannen som trolig leder Sør-Sudan til uavhengighet. Afrikas største land er i ferd med å skrive historie.

PORTRETT

■ HEGE OPSETH

HVEM: Salva Kiir Mayardit

HVA: Visepresident i Sudan, president i Sør-Sudan.

HVORFOR: Folkeavstemning i Sudan i januar.

Bare et par korte uker før folkeavstemningen for eller mot uavhengighet for Sør-Sudan er det få som betviler at søringene vil stemme for uavhengighet. Det store spørsmålet er hvorvidt folkeavstemningen blir gjennomført på en fredelig måte - og om resultatet vil utløse en ny borgerkrig i Afrikas største land. Salva Kiir skal lede sine landsmenn i en demokratisk øvelse av dimensjoner. På spill står politisk makt, landretigheter, fordeling av oljeressurser og internasjonal anseelse.

9. januar er datoen for historiebøkene. Pessimistene er mange. Bare én konklusjon synes klar: En ny krig kan true stabiliteten i hele regionen. En ny krig vil koste milliarder av kroner.

«Folkeavstemningen er et valg mellom å være en annenklasser borger, eller et fritt menneske i en selvstendig nasjon».

Ordene kommer fra Salva Kiir, visepresident i Sudan og demokratisk valgt president i sør. Og med dette sagt er det få som tviler på hva den tidligere geriljakrigeren ønsker vil skje etter 9. januar. Men hvem er den litt tilbakeholdne mannen som sies å avsky lange taler og som flere tiår levde i skyggen av den langt mer karismatiske John Garang?

Elsker bøker. 17 år gammel ble han geriljakriger, og i 1983 ble han med i Sudan Peoples Liberation Army (SPLA). Han steg i gradene og var en del av den innerste sirkelen rundt bevegelsens ubestridte leder Garang.

Da Garang døde i et helikopterkrasj i 2005 fryktet mange at ledergruppen i SPLA ville falle sammen. Men med Salva Kiir som arvtaker har prosessen mot det første frie valget og nå folkeavstemning gått sin gang.

Med cowboyhatten som signatur har han tatt en mer fremtredende rolle i det offentlige rom selv om få omtaler ham som en stor taler, intellektuell eller karismatisk leder. På sine egne hjemmesider sier han at han elsker bøker, magasiner

og aviser, at han er en dedikert kristen og fotballfan på sin hals. Åttebarnsforen er gift med Ayen.

Analytikere mener det helt fra starten var klart at Kiir ville gå for deling av Sudan. Da han skjønnte at han hadde liten sjanse til å vinne presidentvalget i 2010, valgte han å gå for et demokratisk mandat som leder av Sør-Sudan. Den posisjonen har han hatt siden 2005. I årene som har gått har han også tilbrakt det meste av tiden i sør, noe mange mener har understreket hvor han står. Han tilhører dinka-folket, som er suverent størst i Sør-Sudan. Der har han også mange og lojale tilhengere.

77 Flere provokasjoner fra nord kan utløse et militært svar».

Salva Kiir, visepresident i Sudan.

Katastrofe. Under valget i Sør-Sudan tidligere i år stemte Salva Kiir for første gang. I likhet med det første valget i Sudan, er også folkeavstemningen en gigantisk øvelse i logistikk, planlegging - og ikke minst en kamp for å få folk til å stemme. Ifølge fredsavtalen må 60 prosent av registrerte velgere stemme for at folkeavstemningen skal være gyldig.

Mange søringer som de siste tiårene har bodd i nord, velger nå å dra hjemover. Noen virkeliggjør en gammel drøm om å dra tilbake til ett fritt og selvstendig sør, mens andre er skremt over at politikere i nord har sagt at sør-sudanese ikke vil få statsborgerskap i nord om nasjonen deles i to.

At flere hundre tusen mennesker søker tilbake til røttene, legger enda mer press på en region som herjes av sult, tørke og ufred.

Sør-Sudan står overfor en humanitær katastrofe, sa Salva Kiir under et møte med organisasjonen Christian Solidarity International (CSI) nylig.

Provokasjoner. - Enda verre blir det om nord og sør begynner å krige igjen, uttalte han. Kiir understreket at en pasifistisk politikk er målet - så lenge det går. Khar-toum bombet for noen uker siden områder i Darfur igjen og Kiir mener det er en provokasjon begått for å forstyrre forberedelsene til folkeavstemningen.

- Flere provokasjoner fra nord kan utløse et militært svar, sa Kiir.

Om mannen med cowboyhatten har ambisjoner om å lede det som trolig blir Afrikas nyeste land, i en demokratisk retning, gjenstår å se. Krigerne som i mange tiår kjempet en blodig kamp med soldater fra nord har inntatt maktens korridorer. Det er lang vei fra slagmark til nasjonsbygging. Bare tiden vil vise om Salva Kiir Mayardit er rett mann på rett sted. ■

Lader opp til 2013

Høyrepartiene samler seg om viktige bistandskutt

Høyre og Fremskrittspartiet har under behandlingen av statsbudsjettet samlet seg om flere forslag til mulige kutt og endringer i norsk bistand. Latin-Amerika-bistanden og støtten til Etiopia og Uganda er blant postene som lever utrygt ved en mulig H/Frp-regjering.

■ GUNNAR ZACHRISEN

Fremskrittspartiets bistandspolitiske talsmann Peter N. Myhre viser til at mens hans parti ønsker å kutte om lag 8 milliarder kroner, viste Høyres alternative budsjettforslag kutt på 1-2 milliarder kroner.

- Det er et gap her, men det er jo naturlig å tro at man i et mulig framtidig samarbeid vil kunne møtes på midten, sier Myhre.

Han er optimistisk og mener at det har kommet flere interessante bistandspolitiske signaler fra Høyre i løpet av budsjettbehandlingen.

- Høyre har jo i tidligere år vært i regjering med KrF og Venstre. Da har det vært vanskelig å fremforhandle store endringer. I de to partiene er det svært lite oppfinnsomhet når det gjelder å tenke nytt om bistand. Det tutler og går som det alltid har gjort de siste 50 årene, sier Myhre.

Rent flertall. Da Stortinget behandlet Utenriksdepartementets budsjett i begynnelsen av desember fikk den rødgrønne regjeringen igjen sitt forslag til bistandsbudsjett - uten endringer. Samtidig viser flere meningsmålinger et rent flertall for Høyre og FrP. Det betyr at den brede enighet om den nåværende kursen i bistanden kan ryke etter valget i 2013.

Frp-talsmann Myhre nevner Latin-Amerika-bistanden og en opprydding i antallet samarbeidsland som to temaer der han mener det vil bli enkelt å komme til enighet med Høyre.

- Jeg ser for meg en meget dra-

ENIGE: Frp-talsmann Peter N. Myhre tror på bistandsenighet med Høyre.

FOTO: HÅKON MOSVOLD LARSEN / SCANPIX

matisk reduksjon i bistanden til Latin-Amerika, sier han.

Frp skiller seg ut. Under utenrikskomiteens behandling av budsjettet samlet Høyre og Frp seg om felles merknader i flere saker, men fortsatt er det også en rekke områder der Frp skiller seg fra den brede bistandsalliansen, mens Høyre følger hovedstrømmen.

I budsjettbehandlingen uttrykte begge de to partiene skepsis til regjeringens bistand til mellominntektsland i Latin-Amerika. Både Høyre og Frp anser regjeringens prioritering av Latin-Amerika som å være «ideologisk-politisk motivert» snarere enn motivert ut fra hensyn til fattigdomsbekjempelse og geografisk konsentrasjon av bistanden. Det sandiniststyrte tidligere hovedsamarbeidslandet Nicaragua er trolig blant de landene som vil se også falle om de to partiene skulle utforme et felles bistandsbudsjett.

Dramatisk reduksjon av bistanden til Latin-Amerika.

Peter N. Myhre, FrPs bistandspolitiske talsmann.

Kritikk av Etiopia. Både Høyre og Frp har merket seg kritikken i en rapport fra menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch av bistanden til Etiopia. Partiene mener at kritikken bør tas på det største alvor, og vil revurdere innretningen på bistand til Etiopia, særlig stat-til-stat-bistanden, i lys av rapportens avsløringer. «Lignende påstander fremkommer også jevnlig om Uganda», skriver de to partiene i sin komitémerknad.

De to partiene fremmet forslag om at Stortinget skulle be «regjeringen snarest foreta en grundig undersøkelse av bruken av bistand til Etiopia og Uganda med sikte på å avdekke eventuelt politisk misbruk av bistandsmidlene.» Forslaget ble imidlertid ikke vedtatt.

Uenige om FN og klima. I synet på bistanden til de palestinske selvstyremyndighetene skiller derimot partiene lag. Her er Frp tydelig langt mer

negativ enn Høyre som følger stortingsflertallet. Tilsvarende gjelder også på viktige områder som synet på FN og i støtten til den store klima- og skogsatsingen som er igangsatt under den rødgrønne regjeringen.

Også Fredskorpsets utvekslingsordninger er blant tiltakene som står i fare dersom Høyre og Frp kommer i regjeringsposisjon. Per i dag mottar denne offentlige stiftelsen drøyt 50 millioner kroner. Mens Fremskrittspartiet vil redusere bevilgningen til dette formålet, vil Høyre gå enda lenger.

«...midlene regjeringen bevilger til Fredskorpset kan anvendes på andre og bedre måter», skriver partiets medlemmer av utenrikskomiteen.

Høyre og Frp er også mot en økning av Utenriksdepartementets og ambassadens utgifter til administrasjon av bistanden. ■

Høyre og FrP krever økt åpenhet om bistand

Søknader om norske bistandsmidler må offentliggjøres, mener Høyre og FrP. Flertallet på Stortinget mener åpenheten er stor nok.

■ TERESA GRØTAN

- For organisasjoner som er avhengige av norske bistandsmidler vil det føre til økt press til å levere det de har lovet om søknadene er offentlig tilgjengelige. Vi ønsker at alle som forvalter norske bistandsmidler blir registrert fra den første søknadsfasen, gjennom hele prosjektet, og til de har blitt evaluert, sier stortingsrepresentant Peter S. Gitmark fra Høyre.

Gitmark mener det har blitt mer åpenhet innen bistanden de siste årene, men at det kan bli vesentlig

bedre. Det mener imidlertid ikke flertallet på Stortinget, som stemte ned representantforslaget til Gitmark og tre andre høyrepolitikere om «full åpenhet i norsk bistand» fra 17. juni i år.

Den 17. november kom forslaget opp til behandling i utenriks- og forsvarskomiteen. Sammen med Fremskrittspartiet endte Høyre med et mindretallsforslag, mens flertallet mente at en redegjørelse fra utviklingsminister Erik Solheim viste at intensjonen i forslaget ble ivaretatt i dagens ordninger.

- Å stemme ned dette forslaget er helt uforståelig for meg. Rundt 5000 bistandsprosjekter blir iverksatt hvert år. Det er umulig for utviklingsministeren å følge med på alt. Jeg kan ikke med min beste vilje tro at regjeringen er mot mer åpenhet i bistanden, sier Peter N. Myhre Fremskrittspartiet.

Når det avdekkes korrupsjon og svindel, må dette føre til svartelisting.

Petter S. Gitmark, Høyre.

I Utenriksdepartementets svar til Høyres representantforslag viser utviklingsminister Erik Solheim til at all statistikk om norsk bistand er offentlig tilgjengelig. Ministeren viser videre til at det rapporteres om resultater av bistanden i Stortingsproposisjon 1, gjennom Norads resultatrapporter, av Norads avdeling for metode og resultatoppfølging og av Norads evalueringsavdeling, som ministeren mener har stor grad av uavhengighet.

Ministerens svar viser videre til opprettelsen av den eksterne varslingskanalen i januar 2008, og utvidet bruk av datasystemet PTA (plan, tiltak, avtale) i hele UD's tilskuddsforvaltning. I løpet av 2011 skal informasjon om alle bistandsavtaler og partnere bli løpende tilgjengelig på departementets nettside, skriver ministeren i brevet til utenriks- og forsvarskomiteen.

Men Peter S. Gitmark er ikke fornøyd.

- I Norge ligger ansvaret for utførelse, evaluering og kvalitetssikring i den samme instansen. I Sverige er dette delt. Jeg er overbevist om at vi hadde blitt bedre om også andre øyne fulgte med. Og når det avdekkes korrupsjon og svindel, må dette føre til svartelisting, mener Gitmark og viser til det danske bistandsorganet Danida som har offentliggjort en slik svarteliste.

Frp vil at det skal bli lettere for privatpersoner å følge pengestrømmen i enkeltprosjekter.

- Man skal kunne trykke på en tast for å sjekke enkeltprosjekter: Har pengene i dette prosjektet bidratt til noe mer enn å lønne personer ansatt i norske NGO-er? Har pengene ført til reell utvikling i de aktuelle landene? sier Peter N. Myhre. ■

Dette tjener norske bistandsarbeidere

Små forskjeller og moderate lønninger preger bransjen

Ingen vil være lønnsledende, men bistands-Norge er villig til å betale for kompetanse. Men du blir allikevel ikke rik av å være bistandsarbeider.

■ HEGE OPSETH

Godt over 1000 mennesker er trolig sysselsatt i norske bistandsorganisasjoner. I tillegg kommer ambassadepersonell, Norad- og UD-ansatte, beredskapsstyrker, bistandskonsulenter i det private næringslivet, freds-korpspersonell, misjonærer og solidaritetsarbeidere. Bistandsaktuelt satte i forrige nummer fokus på veien inn i bransjen. Og selv om jobbene ikke er spesielt godt betalt, er konkurransen knallhard.

Nå har Bistandsaktuelt spurt et utvalg i organisasjons-Norge om lønnsnivået for de ansatte. En rekke organisasjoner har besvart spørsmålene om gjennomsnittslønn for seniorrådgivere og rådgivere. Det presiseres at dette ikke er en fullstendig oversikt og vi har konsentrert oss om ansatte på hovedkontorene i Norge. Tallene gir allikevel et godt inntrykk av lønnsnivået i bistandsbransjen.

Moderat. Samtlige 12 organisasjoner som har besvart undersøkelsen er opptatt av at de ikke skal være lønnsledende. Samtidig understrekes det at kompetanse koster og lønna skal være anstendig.

Overfor det norske folk er det viktig for bistandsbransjen å signalisere måtehold og lave administrative kostnader. Derfor er lønningene moderate. Samtidig innser bransjen at idealismen bare strekker seg til et visst punkt.

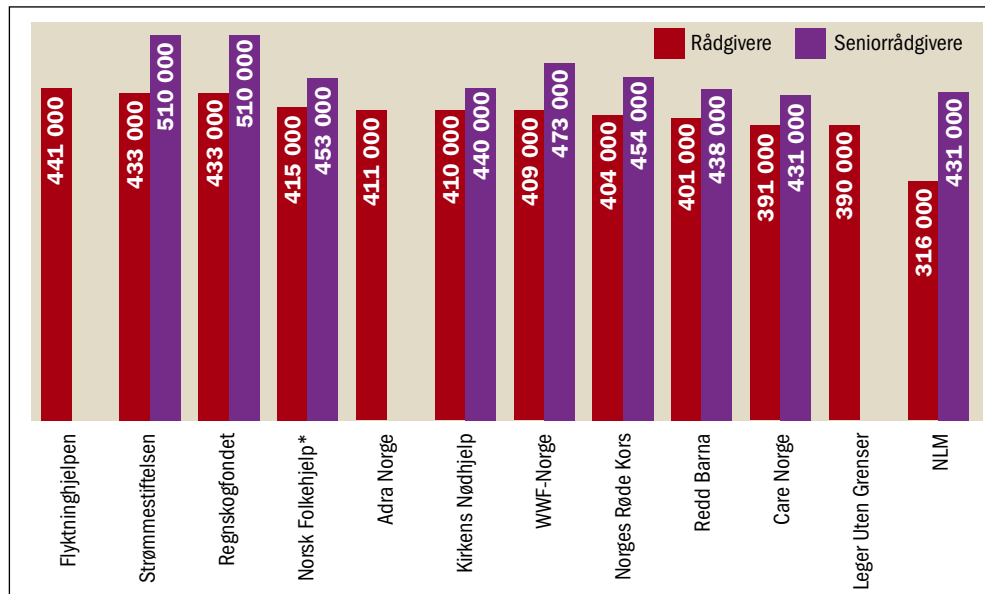
– Vi har tungt kvalifiserte medarbeidere innenfor ulike fagområder ved hovedkontor og i felt som kunne tjent dobbelt så mye på å jobbe i privat næringsliv (eksempelvis jurister). Som arbeidsgiver tar vi ansvar for å tilby svært kvalifiserte medarbeidere en anstendig lønn innenfor den humanitære bransjen – samtidig ønsker vi ikke å være lønnsledende i forhold til sammenliknbare organisasjoner, opplyser Flyktninghjelpen.

Dette sier WWF-Norge: «Vi skal ikke være lønnsdrivende, men skal streve etter et lønnsnivå som gjør det mulig å holde på godt kvalifiserte folk. Vi er en utpreget konkurranse- og konjunkturutsatt arbeidsplass, men innenfor denne rammen skal WWF føre en lønns- og perso-

ATTRAKTIVT: Meningsfylt arbeid og reiser til eksotiske land gjør bistandsjobbene attraktive for mange. Men frynsegoder, overtidbetaling, behagelige flyreiser og høye lønninger finner du lite av i norsk bistandsbransje.

ILLUSTRASJONSFOTO: HEGE OPSETH

*) For Norsk Folkehjelp er oppgitt en midlertidig lønnsnivå som gjør det mulig å holde på godt kvalifiserte folk. Organisasjonen har ikke oppgitt gjennomsnittlig reell årslønn for medarbeidere.

nalpolitikk som gjør at de ansatte ser på WWF som en langsiktig, trygg og rettferdig arbeidsplass.

Dårligst betalt. I spørreundersøkelsen er organisasjonene bedt om å opplyse om gjennomsnittslønnen til rådgivere og spesialrådgivere eller tilsvarende. Stillingskategoriene varierer litt fra organisasjon til organisasjon, og tallene er basert på et gjennomsnitt. Spørreundersøkelsen avslører at lønnsnivået blant de store og mellomstore organisasjonene er ganske jevnt.

I Regnskogfondet er topp avlønning av en seniorrådgiver 510 000 kroner i året før skatt. På bunnen av listen blant de «frivillige» organisasjonene vi har fått svar fra ligger Norsk Luthersk Misjonssamband hvor en vanlig rådgiver har en gjennomsnittlig brutto årslønn på 316 400 kroner. Er du imidlertid statsansatt bistandsbyråkrat er lønningsposen noe større: snittlønnen for seniorrådgivere i Norad ligger på 520 000 kroner.

Det er altså NLM som har den mest forsiktige lønnspolitikken. Misjonsorganisasjonen viser i den sam-

menheng til et vedtak på en generalforsamling i 1994. Her ble det vedtatt at lønnskalaen skal ha et relativt lite spenn mellom høyeste og laveste lønnstrinn. NLM har en egen lønnsnemnd og i skrivende stund foretas en revisjon av lønnsystemet og innplassering i de forskjellige stillingskategoriene.

Personalkonsulent Leiv Kåre Aambø er ikke overrasket over at NLM kommer lavere ut enn andre organisasjoner.

– Vi hører ikke noe spesielt knyttet til at folk er misfornøyde med lønna de får, men vi ønsker ikke å være langt bakenfor sammenliknbare organisasjoner. Samtidig innser vi at vi aldri kommer til å bli lønnsledende, sier Aambø.

Det er stor bevissthet i organisasjonen om at det meste av arbeids- og lønnsforhold er basert på innsamlende frivillige gaver, understrekes det fra NLM.

Det samme presiserer alle organisasjoner: Mest mulig penger skal ut til de som trenger det mest, lønnspolitikken skal avspeile at det er humanitære organisasjoner med verdens fattige som målgruppe.

Lite overtid. Lønnskontoen til norske bistandsarbeidere fylles i liten grad opp med overtidskroner. Bare i spesielle tilfeller benyttes betalt overtid og praksis synes å være lik hos samtlige.

Heller ikke på feltreiser benyttes betalt overtid. Norges Røde Kors betalte ut 900 000 kroner i overtid i fjor, noe som er under én prosent av det totale lønnsbudsjettet. I Kirkens Nødhjelp er det «fleksio-ordningen» som gjelder. Den gir den enkelte arbeidstaker mulighet til å avspasere plusstid gjennom et helt kalenderår. Arbeidsstidsreglene gjelder også når den enkelte arbeidstaker er på tjenestereise og plusstid skal fortrinnsvis avspaseres.

– Slike reiser er ofte arbeidsintensive og plusstimer kan komme til utbetaling i tilfeller det er praktisk, opplyser Kirkens Nødhjelp.

Økonomi. Det er bare statlige bistandsbyråkrater (Norad og UD) som kan foreta interkontinentale reiser på business-klasse. I organisasjonslivet er det økonomi-klassen som gjelder. Samtlige organisasjoner understreker også at tjenestereiser skal foregå på billigst mulig måte. Noen opererer etter statens satser, men andre, som Strømmestiftelsen, har et øvre tak på 80 prosent av statens satser.

– Alle oppfordres til å velge et rimelig alternativ, sier administrasjons- og HR-sjef, Ole Kristian Lauvland.

Dersom måltider er inkludert i romprisen ute, eller dersom det blir påspandert måltider av andre, opererer de fleste organisasjonene med følgende:

Frokost: ti prosent av satsen reduseres. Lunsj: 40 prosent av satsen reduseres. Middag: 50 prosent av satsen reduseres

Gjenspeiler størrelsen. Bare én av de norske generalsekretærene i Bistandsaktuelt sin oversikt tjener under en halv million kroner. Det gjel-

DETTE TJENER GENERALSEKRETÆRENE

Flyktninghjelpen:	888 252
Redd Barna:	850 000
Norsk Folkehjelp:	820 000
Norges Røde Kors:	810 000
Care Norge:	790 000
Kirkens Nødhjelp:	745 000
Regnskogfondet:	643 000
(dette er øverste lønnstrinn)	
Strømmestiftelsen:	643 000
Leger uten grenser:	620 856
WWF Norge:	557 000
NLM:	500 700
ADRA Norge:	480 967

NOTISER

Grameen Bank frikjennes

Ifølge en dokumentar fra NRK Brennpunkt tappet fredsprisvinner Muhammad Yunus Grameen Bank for 608 millioner kroner på midten av 1990-tallet. Deler av pengene var gitt som bistand av Norad og ble overført fra Grameen Bank til selskapet Grameen Kalyan, som Yunus opprettet, hevde dokumentaren. Norad fikk også hard kritikk for og ikke ha offentliggjort dokumentene om pengeoverførselsaksjonene. På bakgrunn av det som kom fram ba miljø- og utviklingsminister Erik Solheim om en redegjørelse i saken. Nå er konklusjonen klar.

- Ifølge rapporten er det ingen indikasjoner på at norske penger er brukt på formål de ikke var tiltenkt eller at Grameen Bank har opptrådt korrumpert eller har underslått midler. Saken ble avsluttet gjennom den avtalen om tilbakeføring som ble inngått i mai 1998 under daværende regjering, sier Erik Solheim. ■

Eide gikk på dagen

Konflikt om veivalg for organisasjonen oppgis som årsaken til at generalsekretær Petter Eide i Norsk Folkehjelp gikk på dagen. Eide har de siste årene vært generalsekretær i Amnesty Norge og Care Norge. Etter tre år som generalsekretær i Norsk Folkehjelp velger han å gå fra stillingen på dagen.

- Slike beslutninger er ofte raske, men det har vært en prosess over tid, sier Eide i en kommentar til Bistandsaktuelt.

Eide sier at styret ønsker at han skal fokusere mer på nasjonale oppgaver og Norsk Folkehjelp som medlemsorganisasjon.

- Jeg har vært mer opptatt av det internasjonale arbeidet og menneskerettigheter for asylsøkere i Norge. Uenighet i prioriteringene er utslagsgivende for at jeg slutter nå, sier Petter Eide og fortsetter:

- Uenigheten har også vært såpass stor at det ikke er riktig å fortsette. Styret har andre forventninger til meg enn det jeg kan og ønsker å innfri. ■

Trenger mer mat

Den globale matproduksjonen må økt med 70 prosent for å fø verdens befolkning, som er ventet å nå ni milliarder mennesker innen 2050. Om det skal gjøres, er det nødvendig å øke produktiviteten til landbruken i utviklingsland, hevder en rapport fra FN-organisasjonen Det internasjonale fondet for jordbruksutvikling (Ifad).

Rapporten merker seg at mens fattigdommen på den kinesiske landsbygda har blitt kraftig redusert det siste tiåret, har det blitt flere fattige på landsbygda i Afrika. ■

Ny undersøkelse: Økt fremt

Og færre støtter Taliban

JALALABAD: En ny undersøkelse viser at 47 prosent av den afghanske befolkningen mener at utviklingen i landet går i riktig retning. Det er fem prosent mer enn i fjor og ni prosent mer enn i 2008. Tallene viser også at støtten til Taliban synker.

■ I AFGHANISTAN:
TOR AKSEL BOLLE (TEKST)
OG KEN OPPRANN (FOTO)

- Vi har fått mer og renere vann, vi har fått elektrisitet og har nye og bedre avlinger, sier Amaraullah, 56-åringen og familien kommer opprinnelig fra Kunar-provinsen nordøst i Afghanistan, men var flyktninger i Pakistan noen år før de vendte tilbake til gamlelandet. Nå har de bodd i Lwarteer utenfor byen Jalalabad øst i Afghanistan i seks-sju år.

Da Bistandsaktuelt besøkte dette området i 2007 var det tørt og fattigslig. Åkrene var fulle av opiumsvalmuer. Folk var frustrerte og oppgitte, først og fremst over mangelen på utvikling og muligheter. Men ting har forandret seg. Der det før vokste opiumsvalmuer dyrkes det nå sukker, korn, mais og bomull. Det er bygget nye veier, nye vanningskanaler og nye hus. Her og der står det også turbiner som gir strøm til mange av husene.

Ønsker fred. - Det er virkelig blitt bedre her. Folk har jobbet hardt, men vi har også fått god hjelp fra både myndighetene, FN og fra Flyktninghjelpen, sier Amaraullah. Han forteller at det er langt større optimisme i området nå og at folk er mer fornøyd med både lokale myndigheter og regjeringen i Kabul enn de var tidligere. Ifølge den pasthunske bonden er også støtten til Taliban blitt mindre de siste årene.

- Folk støtter ikke noen som driver krig, vi ønsker bare å leve i fred, sier han. Amaraullah understreker imidlertid også at selv de har fått det bedre i Lwarteer er det fortsatt mange problemer

- Korrupsjon er et stort problem, både her og i Kabul. Vi trenger fortsatt mer vann. Og arbeidsløsheten er også stor, de unge mennene våre sliter med å finne arbeid, sier han

Det Amaraullah forteller om holdningene blant folk i Lwarteer støttes av en ny spørreundersøkelse gjennomført av The Asia Foundation. For sjette året på rad har den amerikanske organisasjonen sendt over 600 intervjuere på kryss og tvers i Afghanistan for å lodde stemningen blant vanlige afghanere. 6500 personer er blitt spurt om hva de mener om en rekke ulike temaer. Og svarene Asia Foundation har fått tegner et nyansert bilde av utviklingen i Afghanistan. Nesten halvparten - 47 prosent - av de spurte mener at utviklingen i landet går i riktig retning. Det er flere enn både i fjor og året før. Til sammenligning mener 27 prosent at utviklingen går i gal retning, det er to prosent færre enn i fjorårets undersøkelse.

Bedre sikkerhet. Bedre sikkerhet, bygging av infrastruktur som veier

BEDRE TIDER: En gjeng gutter høster korn i Lwarteer øst i Afghanistan. For bare tre år siden var opium hovedinntekts

og broer samt økt tilgang til utdanning er de tre grunnene flest av de spurte oppgir som årsaken til at de mener at utvikling er positiv. At økt sikkerhet oppgis som grunn er kanskje litt overraskende med tanke på at det har vært stadig flere angrep fra opprørsgrupper de siste årene. Noe av forklaringen til at mange allikevel mener sikkerheten er blitt bedre er trolig at kamphandlingene og angrepene skjer lang hyppigere i enkelte deler av landet, mens andre områder er relativt fredlige.

Mindre støtte til Taliban. En annen interessant trend er at afghanernes støtte til opprørsgruppene i landet ser ut til å synke. I fjor oppga 59 prosent av de spurte at de sympatiserte med Taliban eller andre opprørsgrupper. I år var det kun 40 prosent som svarte det samme, altså en ganske betydelig nedgang. Det er imidlertid forskjeller både regionalt og mellom de ulike etniske gruppene. Folk som bor sør og øst i landet har

77 Folk støtter ikke noen som driver krig, vi ønsker bare å leve i fred .

Amaraullah,
afghansk bonde.

større sympati med opprørsgruppene og pasthunere er generelt mer positive til Taliban og andre opprørsgrupper.

Den viktigste grunnen folk oppgir for at de ikke støtter opprøerne er at de undertrykker folk og at opprøerne dreper uskyldige mennesker. Hele 83 prosent av de spurte sier at de støtter regjeringens forsøk på å forhandle fram en fredlig løsning på konflikten i landet.

Mindre tillit. For folk i bistandsbransjen er det verdt å merke seg at afghanernes tillit til internasjonale hjelpeorganisasjoner har falt kraftig det siste året. Ifølge forskerne bak rapporten har tiltroen til de internasjonale organisasjonene lagt stabilt på mellom 60 og 65 prosent i flere år. I årets undersøkelse er det imidlertid kun halvparten som svarer at de mener organisasjonene gjør en god jobb. Samtidig er det nå flere afghanere enn før som tror at både NGOer og internasjonale givere først

Uro i Afghanistan

Kilde for folk i dette området. Nå dyrker de korn, mais, sukker og bomull.

FORSIKTIG OPTIMIST: Butikkeier Ashallah fra Kabul mener utviklingen i Afghanistan går sakte i riktig retning. Han håper Taliban aldri kommer tilbake til makten.

og fremst er opptatt av sine egne interesser og ikke afghanernes beste. Ifølge Asia Foundation kan noe av forklaringen på den fallende tilliten

til hjelpeorganisasjonene være at nye afghanske lover har lagt begrensninger på hjelpeorganisasjonenes arbeid og gjort de mindre syn-

lig for afghanere flest.

Forsiktig optimist. Ashallah driver en liten dagligvarebutikk i Kabul. For tre år siden sa han opp den dårlig betalte jobben som lærer og investerte 5000 kroner i en konteiner som han delte i to. Den ene halvdel er butikklokalet hans i dag.

- Det går gradvis i riktig retning. Forretningene går bedre og sikkerheten her i Kabul er blitt litt bedre også, sier han. Ashallah er forsiktig optimist på Afghanistans vegne og sier han håper Taliban aldri kommer til makten igjen.

- Det var forferdelig her da de styrte. Man visste ikke om man ville overlever ut dagen en gang. Regjeringen kan kanskje forhandle med noen av dem, men andre tror jeg det er helt umulig å forhandle med. De adlyder verken loven eller islam, sier han. 48-åringen sier han er ganske fornøyd med president Karzai og at han deltok i valget i september fordi han mener det er viktig å stemme.

Av de 6500 som er blitt intervjuet av Asia Foundation har 73 prosent svart at de er fornøyd med innsatsen til den sittende regjeringen. For to år siden var det 67 prosent som var positive til jobben president Karzai og hans regjeringskollegaer gjør. Undersøkelsen viser også at afghanerne er gode demokrater, hele 81 prosent sier at det støtter det demokratiske prinsippet om at alle grupper har rett til politisk deltagelse og representasjon.

Lite vekst. Den legale økonomien i Afghanistan er svært avhengig av hjelp fra utlandet. Men til tross for at milliarder av dollar er gitt i bistand er økonomien fortsatt svak. 41 prosent av de spurte oppgir at familien deres har en bedre økonomi nå enn under Taliban. Det er en nedgang på 13 prosent fra i fjor.

Hele 36 prosent av det spurte svarte at de hadde det bedre økonomisk under Taliban, en økning på 12 prosent fra i fjor. Også på dette feltet er det klare skiller mellom by og land og mellom etniske grupper. Folk som bor i byene har det stort sett bedre enn under Taliban. Bare 28 prosent av pashtunerne mener de har mer å rutte med nå enn under Taliban, mens 41 prosent oppgir å ha dårligere råd. Til sammenligning oppgir 54 prosent av hazaraene å ha det bedre nå.

En klar og tydelige konklusjon fra årets undersøkelse er at afghanere ser på krigen i landet som det største problemet. Hele 54 prosent oppgir at de frykter for sin egen sikkerhet. I Lwarteer er ikke Amaraullah i tvil om hva som skal til for at området han bor i og landet skal utvikle seg i riktig retning.

- Dere var her for tre år siden og kan selv se forbedringene siden den gang. Får vi leve i fred vil det være ennå større forbedringer hvis dere kommer tilbake om ytterligere tre år, sier han. ■

Les hele undersøkelsen her:

www.asiafoundation.org/country/overview/afghanistan

NOTISER

Wikileaks skaker Kenya

Den amerikanske ambassadøren i Kenya, Michael Ranneberger, mener kenyanske ledere er imot reformer, og anklager dem for å være del av en kultur som opererer med straffefrihet.

- Denne kulturen har eksistert siden landet ble uavhengig. President Mwai Kibaki, statsminister Raila Odinga, de fleste regjeringsmedlemmene og lederne av de politiske partiene er en del av dette, skriver han i et dokument som er offentliggjort av Wikileaks. Talsmannen for den kenyanske regjeringen, Dr. Alfred Mutua, uttalte nylig til en lokal TV-stasjon at landet er rystet over avsløringene. Han anklaget USA for å ha onde hensikter. Blant landene i Øst-Afrika er det Kenya, Uganda og Rwanda som har fått hardest medfart i de hemmelige dokumentene fra de amerikanske ambassadene. Det er kommet skarpe reaksjoner fra Kenya og Uganda, mens Rwanda foreløpig har opplyst at de undersøker saken nærmere. ■

Verden må satse på forebygging

Naturkatastrofer kan koste nesten 1300 milliarder kroner årlig innen utgangen av dette århundret.

- Langt billigere å forebygge, fastslår en rapport fra Verdensbanken. I overslaget som viser at naturkatastrofer kan koste så mye som 1300 milliarder kroner årlig om noen tiår, er det ikke regnet med hva klimaforandringer vil koste. Antall mennesker som er utsatt for stormer og jordskjelv i store byer doubles sannsynligvis. Det betyr at 1,5 milliarder mennesker vil være spesielt utsatt om bare fire tiår.

Det er tørke og jordskjelv som koster mest penger. I den 250 sider lange rapporten fra Verdensbanken og FN «Natural hazards, UnNatural disasters - The Economics of Effective Prevention», fastslås det at det vil være langt billigere å forebygge enn å rydde opp i skadene i etterkant. ■

Bombeangrep i Sør-Sudan

FN-inspektører har bekreftet at det har blitt gjennomført bombeangrep i Timsaha i Western Bahr al-Ghazal-provinsen i Sør-Sudan. SPLM, som styrer i Sør-Sudan, har hevdet at området har blitt bombet flere ganger i løpet av de siste ukene. Samtidig har militæret i Nord-Sudan avvist at det har gjennomført slike angrep, melder BBC.

9. januar skal det holdes en folkeavstemning om hvorvidt Sør-Sudan skal løsrive seg fra Nord. En rekke observatører frykter at et ja til løsrivelse vil utløse en ny væpnet konflikt. ■

77 Det går gradvis i riktig retning.

Ashallah, butikkeier, Kabul.

Ordkrig om Afghanistan-bistand

Oberst mener norsk politikk øker konfliktnivået lokalt

Oberst Rune Solbergs kronikk om bistanden i Afghanistan vekker reaksjoner. – Solberg opptrer som en sivilisert form for krigsherren, mener Atle Sommerfeldt i Kirkens Nødhjelp.

■ EVEN TØMTE

Solberg vendte nylig tilbake til Norge etter å ha tjent som sjef for den norske og latviske stabiliseringsstyrken i PRT Meymaneh og som øverste kommandant i Faryab-provinsen. Erfaringene derfra fikk ham til å skrive en kronikk i Aftenposten, der han retter skarp kritikk mot bistandsorganisasjonenes rolle i Afghanistan.

«Jeg ser dessverre at konsekvensene av den norske modellen kan vise seg å være et stadig voksende opprør, med økende forskjeller og mistro mellom befolkningen og myndighetene i Faryab», skriver Solberg i sin kronikk. Han mener hjelpeorganisasjonene ekskluderer lokale myndigheter fra viktige beslutninger og slik bidrar til å undergrave dem, og etterlyser bedre koordinering mellom sivile og militær innsats.

Samtidig kritiserer han den sivile humanitære innsatsen for å rette seg i stor grad mot usbekiske grupper, mens «utviklingsprosjektene nærmest er fraværende» i de pashtunske områdene som er opprørs kjerneområder. Dette bidrar til å forsterke konflikten og øke pashtunernes mistro til det usbekiske lederskapet i provinsen, mener Solberg.

Bistandsaktuelt har konfrontert noen representanter for norske bistandsorganisasjoner med kritikken. De tar kraftig til motmæle.

Feil. Mads Almaas i Flyktninghjelpen mener Solberg tar «grunnleggende feil» i sin kritikk. Han mener oberstens uttalelser må forstås som et ønske om å knytte den humanitære innsatsen tettere til den vestlige militære agendaen, noe som vil bryte med grunnleggende humanitære prinsipper om nøytralitet.

– Vi er ikke en del av den militære strategien og stabiliseringsagendaen, understreker Almaas.

Han mener bakteppet for konflikten i Afghanistan, den USA-ledede invasjonen, skaper ekstra utfordringer for vestlige organisasjoner.

– Mange afghanere oppfatter i utgangspunktet hjelpeorganisasjonene som agenter for en vestlig agenda. Det gjør det enda viktigere for oss å etterleve prinsippene om nøytralitet og uavhengighet. Derfor skal vi ikke samarbeide med Solberg eller andre militære uansett hvor mye de måtte ønske det. Det ville kompromittere humanitære i fremtidige konflikter fremtidige konflikter, sier Almaas.

Samtidig understreker han at han ikke oppfatter at det er noen konflikt mellom norske militære og Flyktninghjelpen. Dette er prinsipper og utfordringer organisasjonen også møter også i andre områder hvor andre nasjoner er til stede.

– Er du enig i at den humanitære innsatsen blir skjev fordelt til usbekiske grupper, på bekostning av pashtunere?

– Vi er jo avhengig av å ha tilgang

KRITISERER: Oberst **Rune Solberg**, nylig avgått sjef for PRTen i Faryab, mener bistandsorganisasjonene bidrar til en skjevfordeling mellom folkegrupper. FOTO: SCANPIX/GORM KALLESTAD

til områdene vi skal jobbe i. Den tilgangen må vi enten sikre oss selv, eller ved at FN's kontor for koordinering av humanitær innsats forhandler for oss. Hvis Solberg kunne tenke seg at det norske forsvaret skulle ha gitt oss humanitær tilgang, er det helt uaktuelt for oss.

– Men hvis skjev fordeling bidrar til å forsterke konflikten?

– Vi er en humanitær aktør. Vår innsats er basert på behov, ikke på en militær stabiliseringsagenda. Vi tar ikke vurderinger i forhold til stabiliteten og sikkerheten i Afghanistan når vi går inn i et område, men til humanitære behov.

77 Vi tar ikke vurderinger i forhold til stabiliteten og sikkerheten i Afghanistan når vi går inn i et område, men til humanitære behov.

Mads Almaas,
Flyktninghjelpen.

Mot bedre vitende. Atle Sommerfeldt, generalsekretær i Kirkens Nødhjelp, sier at oberst Solbergs uttalelser vitner om mangel på kunnskap om hvordan bistandsarbeid fungerer. Generalsekretæren mener det er «beklagelig og ganske uheldig» at en som har ledet norske styrker har en så liten forståelse av sin egen rolle.

– Kirkens Nødhjelp forankrer sitt arbeid med lokale afghanske organisasjoner, som igjen forankrer sitt arbeid med lokale formelle og uformelle myndighetsstrukturer. Bistandsorganisasjonenes innsats er koblet opp til det som skjer innenfor arbeidet som afghanske myndigheter gjør, men er ikke en del av det, og vil derfor fungere samlende lokalt på en annen måte enn rene myndighetsprogrammer vil gjøre, mener Sommerfeldt.

Sivilisert krigsherren. I likhet med Almaas mener Sommerfeldt at debatten dekker over et ønske fra enkelte militæres side om en større kontroll av det sivile humanitære arbeidet. Samtidig tror han oberstens holdninger ikke er representative for hvordan ledelsen i det norske forsvaret tenker.

– Det Solberg gjør er å opptre som en sivilisert form for krigsherren, som skal ha kontroll over både militære, sivile og politiske prosesser. Disse holdningene fungerer som en ren avledningsmanøver i forhold til å gå kritisk inn og se hvor-

dan norske og særlig andre lands militære styrker har opptrådt i forhold til den afghanske sivilbefolkningen, sier generalsekretæren.

– Er du enig i Solbergs beskrivelse av etnisk skjevfordeling av den humanitære innsatsen?

– Det er alltid en utfordring å se på hvordan bistanden fungerer lokalt. Kirkens Nødhjelp er oppmerksom på denne utfordringen, men det ville ikke bedre konflikten om bistanden til pashtunerne blir knyttet til de militære, svarer Sommerfeldt.

Ikke drevet av humanitære behov.

– Som offiser har jeg lært at gode beslutninger er avhengig av riktig situasjonsforståelse. Ut fra mine observasjoner og diskusjoner med de som er satt til å styre Faryab ser jeg at jeg og Kirkens Nødhjelp og Flyktninghjelpen har svært forskjellig syn i forhold til hva som er situasjonen, sier oberst Rune Solberg.

Han viser til at han gjennom mer enn seks måneder i Faryab har hatt diskusjoner med mange lokale ledere og samarbeidet tett med flere av dem.

– Mine observasjoner er at det nødvendigvis ikke er humanitære behov som driver bistandsorganisasjonene. Hadde det vært det ville det åpenbart vært mindre forskjell i levestandard mellom den pashtunske og den usbekiske delen av befolkningen, mener Rune Solberg.

Han mener manglende humanitær innsats i de pashtunske områdene kan forklares med manglende sikkerhet. Det bekreftes at bistandsorganisasjonene, som forteller at de er avhengig av tilgang for å kunne operere i et område.

– Dersom myndighetene på provins- og distriktsnivå holdes utenfor utviklingsarbeidet, mister de muligheten til å fremstå som troverdige leverandører av fremskritt og utvikling blant befolkningen. Dette poenget fremheves av mange distriktsguvernører og provinsguvernøren selv. De er frustrerte, ikke fordi de ikke har midler til å drive utvikling med, men fordi de ikke får lov til å

være med i utviklingsløyfa. Konsekvensen er at myndighetene føler seg marginalisert i folks øyne, sier Rune Solberg.

Nøytralitet ikke relevant. Solberg avviser at han ønsker at militæret skal kontrollere bistandsmidler.

– Det er bistandsorganisasjonene best egnet til, sier Solberg.

– Man må imidlertid huske at jeg som sjef i PRT Meymaneh tjenestegjorde i NATO. Jeg fikk tilgang til økonomiske midler gjennom ISAF. Jeg og ambassadepersonellet i PRT Meymaneh hadde mange og gode diskusjoner om hvordan disse midlene best kunne brukes. Jeg falt til slutt ned på en modell for styrking av myndighetene på provins- og distriktsnivå. Samtidig etablerte jeg et system for ansvarliggjøring av de samme myndighetene slik at NATO-midler kunne brukes for å oppveie noe av ulikheten i levestandard mellom pashtunere og usbekere. Dermed ble aldri PRT Meymaneh sett som leverandør av utvikling. Jeg er klar over at dette er kontroversielt i bistands-Norge, men i NATOs kommandokjede var dette oppdraget jeg ble gitt.

Han avslutter med å avvise problemstillingen til bistandsorganisasjonene som ønsker å bevare sin nøytralitet.

– ISAFs tilstedeværelse i Afghanistan er basert på et FN-mandat. Det støtter regjeringen i Kabul, det sammen gjelder bistandsorganisasjonene. Nøytralitet er derfor ikke relevant som argument. Det prinsippet ble forlatt den dagen det ble valgt et eget parlament og en president i Afghanistan, mener obersten. ■

PRT

PRT (Provincial Reconstruction Team): Militær styrke på provinsnivå med ansvar for gjenoppbygging. Den norske PRTen ligger i Faryab-provinsen.

Castro søker norske oljeråd

Norge trosser USA-skepsis – bistår Cuba med fagekspertise

USA frykter konsekvensene når Cuba begynner å pumpe olje tett på Floridas hvite sandstrender. Mens amerikanske politikere protesterer, vil Norge bistå cubanerne med råd om miljø og sikkerhet.

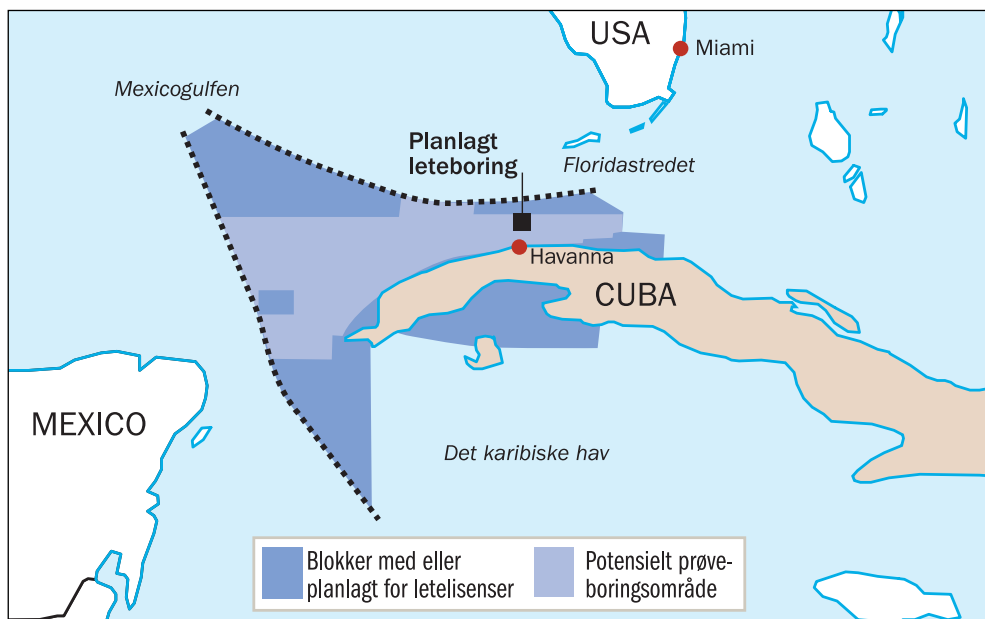
■ GUNNAR ZACHRISEN

– Cubanerne har allerede en stund lett etter olje på dypt vann i Mexicogolfen, og en framtidig oljeproduksjon offshore er mulig. Norge har vurdert det slik at det er best for alle parter at Cuba får den kunnskapen de behøver for å sikre en best mulig forvaltning i dette sårbare området, sier Petter Nore, leder for Olje for Utvikling.

Han forteller at to norske oljefagfolk besøkte Havanna i begynnelsen av desember. De to var fra henholdsvis Norads Olje for Utvikling-program og stiftelsen Petrad. Formålet var å undertegne en avtale om norsk rådgivning på offshore oljeproduksjon. Fra cubansk side er det særlig interesse for norsk ekspertise og erfaringer på området miljø og sikkerhet.

Tett på USA. Mens den karibiske øystaten allerede har 140 års erfaring med oljeutvinning, er det først nå at cubanerne vil i gang med oljeutvinning offshore på dypt vann. Det skal skje bare åtte mil utenfor Floridas kyst. Det er nesten like nær land som BPs katastroferigg som brant og sank utenfor Louisiana i Mexicogolfen i april i år.

Det er dette som gjør mange amerikanere betenkt, og den demokratiske senatoren Bill Nelson har oppfordret Obama-administrasjonen til å presse Cuba til å droppe planene om oljeutvinning offshore. Men amerikanske myndigheter, som nylig opphevet produksjonsfor-

budet i Mexicogolfen, har foreløpig ikke fulgt kravet fra senatoren.

Det spanske energiselskapet Repsol fant rørløse av høy kvalitet utenfor den cubanske kysten i 2004, men funnet var ikke kommersielt drivverdig. Nå er planene klare for ytterligere prøveboring. Selskapet har borerettigheter i et 4500 kvadratkilometer stort område i Florida-stredet. Leteboringen skal i gang i 2011, men ut over dette vil selskapet foreløpig ikke spekulere i når en oljeproduksjon kan komme i gang.

Har eget fagmiljø. I øyeblikket importerer det kommunistiske Cuba mesteparten av sin olje fra sin politiske støttespiller Venezuela. En studie fra tidligere i år fra U.S. Geological Survey anslo at Cuba kunne få tilgang til 4,6 milliarder fat olje. Landets egne myndigheter har estimert en produksjon som er om lag fire ganger så høy.

– Cuba er i en annen divisjon enn mange av de andre landene der Norge driver oljerådgivning. De har

velutdannede fagfolk og kompetansen er høy på universiteter og høyskoler. Sånn sett må man legge opp til et samarbeid på et helt annet nivå enn i mange andre land, sier assisterende daglig leder i Petrad, Bengt Hope.

77 Det er best for alle parter at Cuba får kunnskapen.

Petter Nore, leder for Olje for utvikling.

Treårig avtale. Det er ennå ikke avklart nøyaktig innhold i det norsk-cubanske samarbeidet om offshore-rådgivning og kapasitetsbygging, men det er klart at Cuba ikke blir noe hovedsamarbeidsland for det norske Olje for utvikling-programmet. Det antydes en økonomisk ramme fra norsk side på 3,5 millioner kroner i 2011.

Foreløpig legges det opp til en treårig rammeavtale. I tilknytning til miljø- og sikkerhetsproblematikk for offshore oljeutvinning kan det bli aktuelt med avholdelse av ulike seminarer, opplæring av lærere og norsk rådgivning med sikte på en oppgradering og modernisering av miljø- og petroleumsloververket.

Petrad er en av flere miljøer i

Norge som kan bistå Norad i samarbeidet med cubanerne. Foreløpig legges det opp til tre workshops i regi av Petrad neste år.

Lisenspartner. Statoils pressetalsmann Bård Glad Pedersen bekrefter overfor Stavanger Aftenblad at også Statoil er partner i lisensen som skal bore utenfor Cuba neste år. Det er det spanske selskapet Repsol som er operatør med 40 prosent eierandel. Statoil og det indiske selskapet OVL har 30 prosent hver.

– Vi er helt åpne overfor USA om dette engasjementet på Cuba, sier Glad Pedersen til avisen.

Han understreker at Statoil, som er notert på New York-børsen, etterfølger reglene i USAs blokade av Cuba. Dette innebærer at ingen av Statoils ansatte i USA kan jobbe med dette prosjektet. ■

OLJE FOR UTVIKLING

■ Olje for Utvikling er et rådgivnings- og kapasitetsbyggingsprogram for utviklingsland i regi av Norad. Målet er å sikre at petroleumsforvaltningen har god økonomisk og miljømessig bærekraft. Programmet benytter seg av ekspertisen i ulike norske fagmiljøer rundt olje- og gassutvinning.

■ Den uavhengige norske stiftelsen Petrad er en av flere partnere i OfU-programmet. Dette er et internasjonalt program for administrasjon og ledelse som driver med opplæring innen petroleumssektoren. «Kundene» er myndighetene i forskjellige land. Virksomheten blir i all hovedsak finansiert av Utenriksdepartementet (UD), Norad og Olje- og energidepartementet (OED).

Redd Barna får kritikk for «tull og fjas»

Det er et nytt sirkus i byen, med røde neser på.

■ EVEN TØMTE

Redd Barnas rødnesedag er i år arrangert for andre gang, og er i ferd med å etablere seg som et fast innslag i Norge. Det har blitt mange røde neser og mye engasjement, og dagen har blitt lagt merke til som markant annerledes enn andre innsamlingskampanjer. Samtidig har dagen blitt møtt med kritiske kommentarer i avisene om for mye tull og tøys (Aftenposten) og for lite penger (VG).

I fjor samlet de røde nesene inn over tolv millioner kroner. Tallene for i år var ikke klare da Bistandsaktuelt gikk i trykken, men Redd Barna har bekreftet at beløpet ligger an til å bli en del lavere. Størstedelen av pengene kommer fra mer eller mindre kreative påfunn som strekker seg over en hel måned. En million kroner ble samlet inn under showet på TV 3.

– Hva er den mest kreative måten

noen har samlet inn penger til dere på, markedsjef Tove Hauge?

– Ett eksempel er en ung mann fra Fredrikstad som har reist til Nordkapp og tilbake. Jan Kåre Pedersen haiket med blant annet Hurtigruta, bil og tog, gjorde ulike ting på oppfordring i byene han besøkte og samlet inn 25.000 kroner i løpet av turen.

For Redd Barna er Rødnesedagen en utradisjonell måte å samle inn penger på. Vi blir møtt av noen med at det er bare humor og fjas. Da svarer vi ja, det er humor og fjas, og det er meningen. Folk skal få lov til å gjøre noe som fenger for penger. Vi får tilbakemelding på at det er en utradisjonell og morsom måte å samle inn penger på.

– Hva er en vanlig måte å samle inn penger på?

– Noen eksempler er en bussjåfør som iklær seg en rød nese og samler inn penger mens han kjører bussruten sin, et brudepar som har på seg røde neser under vielsen, eller en prest som holder en preken med rød nese. Også barn har holdt lotterier

og basarer, synger på kjøpesentre, og opptre for andre. Det har skapt smil, latter og humor.

– Dere sender Hellstrøm kledd ut som klovn for å «rydde opp i Afrika». Hvis jeg skal være litt humorløs: gir dette et riktig bilde av forholdene i utviklingsland?

Hellstrøm ble ikke kledd ut som klovn eller noe annet, han var seg selv som i programmet *Hellstrøm rydder opp*. Vi tror at folk både setter pris på formen og innholdet i kampanjen, og at de forstår at det er et alvor bak. Alvoret er arbeidet Redd Barna gjør for barns helse. Vi mener vi har en innsamlingsaksjon som folk forstår, men det er krevende å blande humor og alvor.

– Dere får inn mindre penger i år enn i fjor. Hvorfor det?

– Tv-showet i år hadde langt færre seere enn i fjor, men prosentvis var det flere som ringte inn til givertelefonen i år. Jeg er skuffet over at ikke flere så på, men begeistret over engasjementet som er skapt rundt om i landet.

Det er misvisende når VG skriver

77 Folk gjør noe som fenger for penger.

Tove Hauge, Redd Barna.

Haiti og de 10 000 gode hjelpere

Invadert av hjelpere – men mange haitiere har fortsatt ikke fått den hjelpen de trenger

PORT-AU-PRINCE: Det mangler ikke på gode hjelpere i Haiti. Så hvorfor står landet fortsatt i stampe, snart ett år etter jordskjelvet?

■ I HAITI:
INGVILD SAHL

Den store grønne porten til Hôpital de l'Université d'État d'Haiti åpner seg og slipper ut en rusten Range Rover.

På innsiden hersker et tilsynelatende kaos. Det vrirler av syke og pårørende, ansatte og besøkende, pressefolk og selgere.

Dette er Haitis største sykehus, men det mangler selv de vanligste medisiner. På sykestuene er det eneste som tilbys en seng og litt vann. Sykehuset har rykte på seg for å være et sted folk kommer til for å dø, ikke for å bli friske.

Håp for helsevesenet. Jordskjelvet 12. januar i år tok livet av rundt 230 000 mennesker og skadet omlag 300 000, ifølge offisielle tall. De dramatiske tv-bildene og øyenvitneskildringene fra tragedien førte til en kø av bistandsgivere som ville hjelpe. Nødhjelpsforsendelser og bistandsarbeidere strømmet til landet.

Det ga også håp om at forholdene på sikt skulle bli bedre i det vanskjøttede og sulteforede helsevesenet i Latin-Amerikas fattigste land. Utenlandske doktorer ble fløyet inn i hopetall for å behandle de skadede, side om side med haitiske ansatte.

På ett tidspunkt jobbet et tjuetalls organisasjoner her, blant annet Leger uten grenser, Norges Røde Kors og Canadian Red Cross, Scientology Volunteers Ministry, Oxfam, Operation Blessing, Mission of Love, the Mount Sinai University Team og et spansk redningsteam. Nytt utstyr ble donert, og det ble snakket om varig samarbeid med utenlandske medisinske universiteter.

Flukt fra staten. Drøyt 11 måneder senere er det ikke spor å se etter de utenlandske legene ved sykehuset. De har reist. Og det samme har mange av sykehusets egne ansatte. Høyere lønninger og bedre arbeidsvilkår har lokket dem til å jobbe på sykehus og feltklinikker drevet av internasjonale organisasjoner som Leger uten grenser (MSF) og Røde Kors.

Kun én operasjonsstue fungerer som den skal. Tre ble totalt ødelagt i jordskjelvet, og en femte fungerer bare delvis. Oversykepleier Jean Mary Nicole Sullyguerrier har daglig ansvar for over 50 pasienter ved urologisk avdeling. Til å hjelpe seg har hun to hjelpepleiere og fem sykepleiere som arbeider skift.

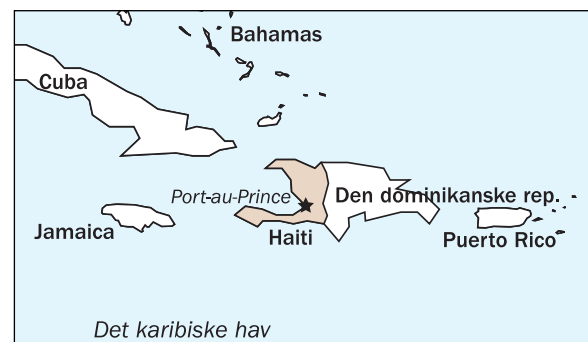
– Vi er altfor få ansatte og mangler selv det enkleste utstyret, sier hun med et vennlig smil.

Pasientene som kommer for behandling må selv ta med seg sterile hansker og antibakterielle remedier. Siden hun sjelden har tilgang til medisiner, må også disse skaffes til veie av de pårørendes familie.

NGO-landet. Situasjonen på Universitetssykehuset kaster lys over hvorfor Haiti strever med å dra nytte av all hjelpen landet får utenfra. Etter jordskjelvet har det internasjonale

RUINER: Snart ett år har gått siden jordskjelvet rammet Latin-Amerikas fattigste land, men fortsatt er det ruiner og ødeleggelse som preger hovedstaden.

HAITI:
Befolkningstall:
9,2 mill.
Språk:
Fransk og kreolsk
Analfabetisme:
47 pst.

samfunnet lovet nær 60 milliarder kroner for å bygge nasjonen opp igjen fra ruinene. Bare en brøkdel av dette vil trolig bli utbetalt. Om lag 70 prosent av pengene som faktisk når frem vil stykkes opp i små biter og deles ut gjennom ulike, nasjonale og internasjonale humanitære organisasjoner.

Hvor mange slike nasjonale og internasjonale organisasjoner som arbeider her er uvisst, men anslagene varierer fra 4000-10 000 med stort og smått. Før jordskjelvet ble mer

enn 70 prosent av helsetilbudet og 85 prosent av utdanningstilbudet gitt via ikke-statlige organisasjoner (såkalte NGOer). Samarbeidet mellom de ulike NGOene og mellom NGOene og staten er i beste fall halvtendende. Noen av hjelpere arbeider på tvers av regjeringens ønsker. Andre driver fortsatt med kortsiktig nødhjelp, mens landet skriker etter langsiktig utvikling.

Omdiskutert. I det siste har NGOenes rolle på Haiti blitt stadig mer omdiskutert. Tilhengerne mener det ikke finnes noen vei utenom, siden den haitiske regjeringen er svak, ineffektiv og gjennomsyret av korrupsjon. På Transparency Internationals korrupsjonsliste havner Haiti på 143.-plass av 178 land. Motstanderne mener NGOene bygger en parallell stat som er sterkere enn den haitiske regjeringen, som setter kjepper i hjulene for varig utvikling og gjør landet evig avhengig av bistand.

– Slik systemet er nå, er det

dømt til å mislykkes, sier Laura Zenotti, professor i statsvitenskap ved universitetet i Virginia i USA, som har studert NGOene på Haiti.

Sloss om å hjelpe. – Nødhjelp er som en pølse. Man vil helst ikke vite hva den inneholder, sier UNDP-nest-sjef Franche.

Fra sitt kontor i en av brakkene i FNs base, prøver han å dirigere FNs innsats for bosetting, rydding i ruiner og sysselsetting. Med lang fartstid i bransjen er han smertelig klar over at ikke alt i nødhjelpsbransjen tåler dagens lys.

– I de første dagene etter jordskjelvet nærmest slåss team fra ulike humanitære organisasjoner om å hjelpe skadde ut av ruinene slik at de kunne bli tatt bilde av og komme på tv. Samtidig kjempet de om de beste stedene å sette opp leirene sine, sier han.

Men nå som den internasjonale oppmerksomheten rundt Haiti har dalt, handler konkurransen mest om penger, ifølge Franche.

ALLE FOTO: INGILD SAHL

- Hver for seg har NGOene gode intensjoner og ønsker å hjelpe. Men sammenlagt fortoner det seg ofte som et sirkus, sier han.

Regjering med brukket rygg. Under jordskjelvet ble så og si alle regjeringsbygningene i hovedstaden lagt i grus, inkludert presidentpalasset. 30 prosent av offentlige tjenestemenn ble drept. Arkiver, datafiler og annen viktig informasjon forsvant.

Regjeringen, som var svak lenge før 12. januar, har i dag så og si ingen kapasitet til å lede gjenoppbyggingen. Med et nasjonalbudsjett på snaut 1 milliard dollar (70 prosent kommer fra bistand) er det bare så vidt de klarer å holde hjulene i gang. Men håpet er at haitierne gradvis skal øke sin kapasitet til å styre landet, og rådgivere fra ulike land bistår landets statsapparat.

En interimkomité ledet av Bill Clinton og statsminister Jean-Max Bellerive har fått i oppgave å koordinere bistandsprosjektene frem til regjeringen tar over alene. Så langt er

Nødhjelp er som en pølse. Man vil helst ikke vite hva den inneholder.

Marc-André Franche, visedirektør for FNs utviklingsprogram (UNDP) i Haiti.

RASERT: Jordskjelvet i januar gikk hardt ut over beboerne i slumstrøkene. Mange av dem bor fortsatt i teltleirer.

TILBAKE? I teltleiren får **Clelience Edeline** hjelp – men når skal hun hjem?

47 prosjekter godkjent av komiteen, til en samlet verdi av 10,8 milliarder kroner.

Verdensbanken har etablert et eget fond for å ta imot midler og samordne en del av bistanden fra det internasjonale samfunnet, men foreløpig har nesten ingen giverland vært villige til å gi penger via fondet. Dermed må de ulike departementene håndtere 20, kanskje 30 ulike giverland – som alle har sine krav om rapporter, sine skjemaer og sine måter å gjøre ting på. På toppen av det hele kommer utallige besøk fra representanter fra giverlandene, som vil eskorteres rundt i teltleirene.

Sentralisert. – Tre personer i planleggingsdepartementet skal ta alle avgjørelsene i departementet. De fleste i statsadministrasjonen har ikke en gang tilgang til e-post. Å få tak i folk på telefon er et mareritt. Det er enkelt å skylde på NGOene og giverne for kaoset som preger gjenoppbyggingen her, men det er like

lett å legge skylden på regjeringen, sier Franche, før han blir avbrutt av telefonen. Det gjelder en underskrift han trenger fra et regjeringsmedlem.

– Fortell ham at tredje verdenskrig bryter ut hvis ikke noe skjer snart, sier han og ser oppgitt ut.

Trusler om krig og atombomber får som regel fortløpende på prosessene her. Men de bør helst ikke brukes for ofte. Da mister de sin effekt.

Et land i ruiner. Snart ett år har gått siden jordskjelvet. Men dersom man skal dømme fra inntrykkene man får ved å kjøre gjennom hovedstaden skulle man tro tragedien rammet for noen uker siden. Totalskadede bygninger ligger fortsatt urørt. Nedgravd i ruinene ligger restene etter tusenvis av mennesker som aldri ble reddet. Fortsatt bor 1,3 millioner mennesker i provisoriske teltleirer, og en eksplosiv koleraepidemi har tatt livet av over 2100 mennesker.

Så kom valget – og med det fulgte store optøyer og illsinte mennes-

ker som raserte gatene. Sinnet mot den sittende presidenten og hans partikollega som gikk videre til andre valgrunde i presidentvalget fikk folk til å kaste stein, skyte i luften, tenne på bildekk og ramponere bygninger.

I én av de mange teltleirene i hovedstaden har Det internasjonale Røde Kors- og Røde Halvmåneforbundet (IFRC) sin fulle hyre med å bygge enkle boliger for teltboerne. Husene lages i tre og er ment å være midlertidige, men hver enhet har en prislapp på rundt 22 000 kroner.

– Folk kan ikke bo i telt helt frem til man får bygd opp landet igjen, sier Matthew Cochrane, kommunikasjonskoordinator for IFRC, mens han sukker over manglende kapasitet fra regjeringens side til å få fortløpende på gjenoppbyggingen.

Gratis nødhjelp. De midlertidige husene gis bort gratis til de mest trengende i leirene. Det samme gjør andre tjenester som vann, såpe og sanitærtilbud.

– Selvfølgelig er vi redde for å gjøre folk avhengig av bistand. Ved å gi bort vann gratis, står vi i fare for å konkurrere ut folk som lever av å selge vann. Men vi kan ikke overse millioner av mennesker som har enorme behov, sier han.

I FN-basen har Marc-André Franche i UNDP en annen oppfatning. Han er skeptisk til vektleggingen av midlertidige løsninger og ønsker seg mer langsiktig bistand.

– Jo mer vi hjelper folk i leirene, jo mindre sjanse vil vi ha til å hjelpe dem tilbake til landsbyen de kom fra, sier han.

Beregninger viser at det bare vil koste til sammen 25 millioner dollar å reparere husene som er minst skadet etter jordskjelvet. Folk fra middelklassen bør få tilgang til rimelige lån, ifølge Franche, slik at de kan reparere eller bygge seg nye hus selv.

– Det verste vi kan gjøre er å gi ting gratis, sier han.

Fortsetter neste side >>>

>>> fortsettelse fra forrige side

Men slikt langsiktig arbeid er både tid- og ressurskrevende. Og i mellomtiden blir folk i leirene vant til å få hjelp utenfra. For fattige haitiere som ikke hadde tilgang til verken rent vann eller toaletter før jordskjelvet, er livet i teltleirene en forbedring. Det er ikke her koleraen sprer seg, men i landsbyene. Mange er derfor redde for å flytte, og forventningene til de internasjonale hjelperne øker.

Blod og barn. – Hvorfor er det bare de gamle som får hus. Hva med meg? Jeg har heller ingen steder å bo, sier Clelience Edeline, en ung kvinne som bor i IFRCs teltleir.

Hun har ingen jobb, og lever av det hun får fra folk i leiren.

Noen kvinner drar Bistandsaktuelt bort til ett av de nybygde husene. De er oppgitt over at de må ta til takke med dårlige og midlertidige løsninger.

– Det er bulker i veggene. Og hvor er nødutgangen om det skulle begynne å brenne? Det er heller ikke mulig å lage mat inne i husene. Hvorfor ikke? spør kvinnene.

Marc-André Franche tror mange NGOer fortsetter med å gi kortsiktig nødhjelp i leirene fordi dette selger bedre på hjemmebane enn for eksempel å lære opp Haitis offentlige tjenestemenn.

– Bilder av fattige som får hjelp tar seg bedre ut for folk som sitter og koser seg med julematen hjemme i Norge. Når jeg forteller at vi har styrket planleggingsministeriet – og de eneste bildene vi kan vise frem er en kjeller full av datamaskiner, er det ingen som blir imponerte. Folk foretrekker blod og barn med store mager, sier han.

Bevæpnede vakter Ingen ting er enkelt på Haiti. Å komme seg fra ett sted til et annet tar timevis. Rushtiden i hovedstaden tar aldri slutt, når veier knapt egnet for hest og kjerre skal frakte hundretusener av mennesker hit og dit.

Store SUV-er med påklippede organisasjonslogoer er imidlertid konstant på farten opp og ned fjellside-ene til hovedstadens mer velstående bydel Pétion-Ville. Det er her mange utenlandske bistandsarbeidere holder til. Med storslått utsikt over byen kan de drukne hverdagens sorger på en fin restaurant.

Her er utsøkt mat, belgisk øl, levende musikk – og bevæpnede vakter som gir sikkerhet når nattens mulm og mørke gjør de sentrale strøkene utrygge å ferdes i. Mange av organisasjonene har strenge sikkerhetsregimer for sine ansatte, og etter klokken seks holder de fleste seg inne av frykt for å bli kidnappet.

Mister ansatte. For de ansatte på Haitis største sykehus blir det få muligheter for restaurantbesøk og utsevendende natteliv. De ansatte tjener så lite at mange er nødt til å ta seg jobb i en NGO på kveldstid for å få endene til å møtes. Medisinsk direktør Dr. Jacques B. Pierre-Pierre mister daglig ansatte til de utenlandske hjelpeorganisasjonene.

– De kan betale dem fire til fem ganger mer enn de får her, noen ganger åtte. Dette er et stort problem for oss, sier han.

Sykehusets årlige budsjett er på snau 30 millioner kroner, hvorav

KOLERA: En kvinne med kolerasymptomer venter på behandling ved et Røde Kors-sykehus i Port-au-Prince 11. desember. Internasjonale organisasjoner driver de

95 prosent går til lønninger. Til sammenligning samlet Leger uten grenser inn 835 millioner kroner til sitt Haiti-program etter jordskjelvet. Det internasjonale Røde Kors- og Røde Halvmåneforbundet samlet inn 1,4 milliarder kroner.

Ingen selvkritikk. Leger uten grenser (MSF) har ansatt rundt 1000 haitiske sykepleiere og leger på organisasjonens åtte sykehus eller feltklinikker. Stefano Zannini, landansvarlig for MSF i Haiti, tar imidlertid ingen selvkritikk for å «stjele» ansatte fra staten.

– Jeg er ikke redd for at MSF skal bygge en parallell struktur ved siden av den haitiske. Men nasjonale myndigheter er nødt til å ta på seg sin del av ansvaret for folks helse. Det har de så langt vært lite villige til å gjøre, sier han, og viser til at nasjonale myndigheter kun har satt av rundt tre prosent av budsjettet sitt til helse.

– Dette er et klart politisk budskap om at helse ikke er viktig, sier han.

Over 100 på ett felt. MSF-sjefen får støtte fra legen Jocelyne Pierre-Louis, direktør for avdeling for helse og miljø i det haitiske helsedepartementet.

– Budsjettene strekker ikke til. Men det er politikernes ansvar. Jeg kan ikke uttale meg om det, sier hun.

Selv om hun er statlig helsebyråkrat har hun ingen problemer med at utenlandske humanitære organisasjoner sørger for helsen til landets

Matthew Cochrane, Det internasjonale Røde Kors/Røde Halvmåne.

Jocelyne Pierre-Louis, direktør for avdeling for helse og miljø i det haitiske helsedepartementet.

Emmanuel har mistet alt i jordskjelvet. Hver dag prøver han å skaffe seg en jobb, men så langt uten hell.

FOTO: INGVLID SAHL

trengende.

– De fleste av organisasjonene var her lenge før jordskjelvet. Så lenge de samarbeider med oss, og gjør det vi ber dem om å gjøre, er det greit, sier hun, og understreker at ting har blitt bedre enn de var i tiden rett etter jordskjelvet. Da var det umulig å holde styr på hva myriadene av små og store organisasjoner drev med. Bare på området mental helse måtte hun forholde seg til over 100 NGOer.

– I forbindelse med kolerautbruddet har koordineringen vært mye bedre, forsikrer hun.

Klipper gresset. Mens vi kjører gjennom gatene i Port-au-Prince dukker en mengde spørsmål opp. Hvor lenge vil folk bli boende i telt? Når

skal murstein og betong fra de sammenraste bygningene fjernes? Hvorfor jobber flere hundretalls haitiske cash-for-work-arbeidere (betalt av FN) med å fjerne gress fra grøftkantene utenfor FN-basen når hele landet ligger i ruiner? Hvorfor kjører soldater fra FNs sikkerhetsoperasjon MINUSTA rundt i stridsvogner – som om landet var i krig? Hvor mye penger vil de internasjonale organisasjonene spare dersom de kjøper inn nøytrale, masseproduserte presenninger i stedet for presenninger med organisasjonslogoen trykket på? Og hvor har den hvite limousinen, som har fått motorstopp i en av grøftkantene, tenkt seg hen?

Under åpen himmel. Til tross for enorme summer lovet til Haiti – og

et store flertallet av sykehusene i landet.

FOTO: SCANPIX/REUTERS/KENA BETANCUR

MORGENBAD: De unge guttene flekser muskler, mens de nyter vann og såpe i den tidlige morgensola. FOTO: INGVLID SAHL

BAKSIDEN: Hjelpesendinger og bistandsarbeidere fra hele verden strømmet til Haiti etter jordskjelvet. Baksiden av medaljen er at organisasjonene taper det offentlige helsevesenet for arbeidskraft. FOTO: SCANPIX/AP PHOTO/BOB EDMER

SELGERE: I mangel på fast arbeid tyr folk til småjobber som selgere på gater og markeder. FOTO: INGVLID SAHL

tusenvis av NGOer som jobber for å få landet på beina igjen – forteller folk i gata at de ser lite eller ingenting til hjelpen.

– Verken regjeringen eller utenlandske organisasjoner hjelper oss. Presidenten har ikke engang besøkt leiren, sier Emmanuel Vargas, en ung mann Bistandsaktuelt møter i en av teltleirene.

Han har, som de fleste andre i leiren, mistet alt i jordskjelvet. Nå bor han under åpen himmel sammen med kona og sin ti år gamle sønn. Hver dag går han lange distanser for å prøve å skaffe seg en jobb. Heller ikke i dag fikk han napp.

De sitter i møter! En annen ung mann rister på hodet når han får spørsmålet om han ser noe til hjelpen.

– Hjelppearbeiderne står opp om morgenen. Så drar de i det ene møtet etter det andre før de stikker hjem for å slappe av og spise seg mette. Neste dag er det «på'an igjen». Så reiser de hjem der de kom fra, med mange penger på kontoen, sier han og gir til syne en skinnende tanngard som glimrer i gull.

Tre unge menn som tar morgendusjen i en vannkran i en av teltleirene har sluttet å bry seg.

– Vi tar det som det kommer – og gjør det beste ut av tilværelsen, smiler de mens de flekser muskler for kameraet.

Emmanuel Vargas derimot smiler ikke.

– Ingen bryr seg om oss, sukker han, før han går ut i gatene for å tigge etter penger. ■

77 Norge har valgt å støtte opp om den haitiske regjeringens eget program for gjenoppbygging.

Joel Boutroue, Norges spesialrådgiver i Haiti.

– Skift kurs, bruk staten

Det internasjonale samfunn må skifte kurs og kanalisere mye mer penger via de haitiske myndighetene. Det mener Norges spesialrådgiver i Haiti, Joel Boutroue.

■ INGVLID SAHL

– Den internasjonale innsatsen på i Haiti må endres. Hvis ikke vil vi kaste bort mye tid og penger, sier Joel Boutroue, Norges spesialrådgiver på Haiti. Han har tidligere arbeidet som FNs spesialutsending til Haiti i tre år. I dag fungerer han også som rådgiver for landets statsminister Jean-Max Bellerive.

Boutroue mener giverlandene ikke lenger kan fortsette å gå sine egen veier og spre pengene ut på ukoordinerte hjelpeorganisasjoner, mens myndighetenes kapasitet ligger i ruiner. Den haitiske staten må komme i sentrum.

I førersetet. – Hvis myndighetenes kapasitet ikke styrkes dramatisk, vil vi i enda større grad enn i dag bryte kontakten mellom myndighetene og befolkningen. Vi er nødt til å sette staten i førersetet, sier han.

Likevel har det ennå ikke vært en reell diskusjon blant giverlande-

ne om hvordan myndighetenes kapasitet kan styrkes, ifølge Boutroue.

Det er kanskje ikke så rart, når de desidert største giverne, USA og Canada, tradisjonelt har vært minst opptatt av å bygge opp de nasjonale myndighetene.

– Frem til i dag har Canada ikke gitt ett rødt øre i budsjettstøtte. USA har kommet med noe i det siste, men motvillig, sier han.

Ifølge Boutroue ble mye av nødhjelpsarbeidet rett etter jordskjelvet blokkert på grunn av alle organisasjonene som løp i beina på hverandre. Mange hadde liten eller ingen erfaring med å arbeide i en svak stat, møtte aldri opp på koordineringsmøtene – og endte derfor opp med å ta stor plass – samtidig som de utrettet svært lite.

– 10-12 organisasjoner gjennomførte trolig 80 prosent av programmene. Det sier litt om innsatsen til alle de andre, sier han.

Ifølge Boutroue burde det internasjonale samfunnet fungere mye bedre og mer koordinert enn det gjør i dag.

– Vi er dessverre langt fra der vi skulle vært. Det arbeider mange kompetente haitiere for myndighetene, men de har bare så vidt nok penger til å betale for sine egne lønninger. Det må vi gjøre noe med,

sier han.

Etter jordskjelvet har Norge lovet å gi 800 millioner kroner til gjenoppbyggingen av Haiti. Ifølge Evelyn Hoen, faglig rådgiver i Norad ønsker Norge å koordinere arbeidet med nasjonale myndigheter.

Støtter staten. – Norge har ikke oppfordret norske organisasjoner til å søke om støtte, og har valgt å støtte opp om den haitiske regjeringens eget program for gjenoppbygging, sier hun.

200 millioner kroner er allerede utbetalt til nødhjelp. En god del av dette ble kanalisert via norske organisasjoner som arbeidet på Haiti før jordskjelvet. Ytterligere 200 millioner vil bli kanalisert via et felles fond i Verdensbanken.

Norge har også valgt å fokusere støtten mot områder hvor det ikke er så mange andre givere, blant annet den sørvestlige regionen, og på grensen mellom Haiti og den dominikanske republikk. Resten av den norske støtten vil utbetales i løpet av den neste treårsperioden. ■

Mer informasjon om den norske innsatsen kan du finne her: tinyurl.com/y9f6k29

Nedtelling i Sør-Sudan

Frykter voldelig skillsmisse

JUBA: Neste måned vil befolkningen i Sør-Sudan trolig stemme for løsrivelse fra Khartoum. Over 50 år med konflikt skaper frykt for en voldelig skillsmisse, spesielt i grenseområdene mellom de to nye nabolandene.

■ I SØR-SUDAN:
KJETIL GYBERG (TEKST) OG
YNGVE LEONHARDSEN (FOTO)

I Sør-Sudans nest største by Malakal, bare noen mil fra grensen til Nord-Sudan, er frykten til å ta og føle på.

– Araberne er klare for krig. De sender store styrker til grensen, sier en sørsudansk handelsmann på hovedmarkedet i byen. Handelsmennene fra nord, eller araberne som de kalles her, er mer redde for å snakke. De er i stort flertall på markedet, men mange av dem forbereder seg nå på å dra.

– Et samlet Sudan er det beste, sier en eldre mann som har vært her siden 1958. Han vil se en sikkerhetssituasjonen før han eventuelt drar nordover.

På det lokale kontoret til National Congress Party (NCP), regjeringspartiet i Khartoum, er man også redde for krig.

– Hele prosessen frem til folkeavstemningen har gått for fort. Det blir vanskelig for nord å akseptere utfallet, sier Obole Alima. Han mener dessuten at sør ikke er modne for selvstendighet:

– Stammekonflikter er et svært alvorlig problem. Her i Malakal finner du shiluker i konflikt med nuer og dinkaer i konflikt med shiluker. Den eneste løsningen for oss i sør, hvis vi ønsker å unngå interne konflikter, er fortsatt enhet, sier han. Hvordan et samlet Sudan vil stå bedre rustet til å takle de tradisjonelle stammekonfliktene knyttet til knappe ressurser som kveg, vann og beitemarker, har partilederen ingen gode svar på.

– Regjeringen i Khartoum og NCP er ikke fornøyd med hva de ser, sier John Kor Diew, den lokale sekretæren til regjeringspartiet i Sør-Sudan, Sudan People's Liberation Movement (SPLM). – De vet at kanskje så

USIKKER: Næringslivet i Malakal domineres av handelsfolk fra nord. Denne butikkeieren har tilbrakt det meste av livet i Sør-Sudan, men vil se an sikkerhetssituasjonen nord, sier han.

77 Det blir vanskelig for nord å akseptere utfallet.

Obole Alima, National Congress Party.

mange som 97 til 98 prosent vil stemme for løsrivelse. Jeg tror at de etter folkeavstemningen vil si at resultatet har blitt påvirket av SPLM og at de derfor ikke vil akseptere utfallet.

Fredsavtalen fra 2005 forplikter begge parter til å jobbe for fortsatt politisk enhet mellom nord og sør, men SPLM synes for lengst å ha gitt opp dette prosjektet. Det eneste som nå synes å kunne forhindre et uavhengig Sør-Sudan er en ny krig.

– Vi frykter en okkupasjon, bekrefter Diew. – Nord har laget en del veier rundt her som vi ikke vet hva de skal med. Kanskje vil de okkupu-

re Melut-området for å ta ut oljen.

Oljekrig? For øyeblikket er det lite som tyder på at Sør-Sudans nordøstlige hjørne snart vil bli skueplass for en storstilt krig om naturressurser. I de to militærleirene som ligger side om side utenfor tettstedet Melut, råder fred og fordragelighet. – Våre styrker patruljerer sammen, spiller fotball, drikker te og bader sammen i Nilen, sier kommandanten for Sør-Sudans frigjøringshær (SPLA) med et smil. Øverstkommanderende i nabolandene som ligger et halvt steinkast unna, bekrefter idyllen. – Vi samarbeider for å ivareta sivilbe-

folkningens sikkerhet frem til folkeavstemningen, sier den nordsudanske kommandanten i Sudans væpnede styrker (SAF).

De to tidligere dødsfiendene er gjennom fredsavtalen som ble undertegnet for fem år siden forpliktet til å samarbeide i såkalte felles integrerte enheter. Sammen overvåker SPLA og SAF de mange oljeinstallasjonene i Melut-området.

– Det fungerer godt, bekrefter den erfarne norske FN-observatøren Jan Lorentzen som leder observatørkorpset i Melut.

– Alle ønsker tilsynelatende å se oljeproduksjonen gå sin gang.

FN: Den nye veksten til tross – de fattigste landene henger for

De fattigste landene i verden har blitt rikere. Men samtidig har klaseskillene økt, og de fattigste av de fattige har blitt hengende igjen.

■ EVEN TØMTE

– Til og med i perioden 2002 til 2007, under den såkalte «boomen til MUL-landene», har veksten i de fleste landene verken vært inkluderende eller bærekraftig. Dette uttalte nylig Petko Draganov, en av toppene i FNs konferanse for handel og utvikling (Unctad).

Hans organisasjon har sett nær-

Den økonomiske veksten i MUL-landene ble i mange land fulgt av økende forskjeller og et stigende gjeldsnivå.

mere på utviklingen i de 49 minst utviklede landene (MUL) siden årtusenskiftet. I denne perioden har de fattigste landene opplevd den kraftigste økonomiske veksten siden 1970. Som gruppe vokste de 49 landene med over syv prosent hvert år. Den økonomiske veksten i de fattigste landene har blitt hyllet av mange observatører: Nå skulle det endelig være de fattiges tur.

Ujevn vekst. Skraper man litt i overflaten, er bildet likevel mer sammensatt.

En stor gruppe av de fattigste landene, 14 stykker, opplevde gjennom hele vekstperioden en langsom

økonomisk vekst, eller en nedgang. Landene med rask økonomisk vekst opplever også befolkningsøkning. Selv om økonomien blir større blir det altså flere å fordele den på.

Samtidig er veksten svært ujevnt fordelt. Over halvparten av befolkningen i de aller fattigste landene lever under den ekstreme fattigdomsgrensa på 1,25 dollar om dagen, og antallet ekstremt fattige økte med tre millioner gjennom vekstperioden. Den økonomiske veksten i MUL-landene ble i mange land fulgt av økende forskjeller og et stigende privat gjeldsnivå. Arbeidet med FNs tusenårsmål om fattigdomsreduksjon har også gått langsomt. Selv om

det har vært noe framskritt, ligger bare en håndfull av de fattigste landene an til å nå målene de har satt seg.

Råvareavhengighet. Den økonomiske veksten hos de fattigste landene har i stor grad vært drevet av en boom i prisene på råvarer og naturressurser. Mens mange fattige land har liberalisert økonomien og økt eksporten av råvarer, har de i mindre grad satset på å utvikle egen industriproduksjon. Dette er i tråd med oppskriften kjent som «Washington consensus», som foreskriver privatisering, avregulering, friere handel og budsjett disiplin som

asjonen før folkeavstemningen. – Kanskje reiser jeg til

Rundt Melut står oljetårnene tett. Kinesiske arbeidere kjøres i busser mellom anleggene på de få kilometerne med asfaltert vei som selskapene har funnet det for godt å anlegge i området. Under bakken ligger en betydelig andel av Sudans kjente oljeressurser. Ved en eventuell løsrivelse vil så mye som 75 til 80 prosent av oljeforekomstene i landet tilfalle Sør-Sudan, og de vanskelige forhandlingene om å finne en fremtidig fordelingsnøkkel pågår for fullt. I mens retter nå FN all oppmerksomhet mot grenseområdene.

FN trapper opp. Ifølge observatør-

FOLKEAVSTEMMING: Et overveldende flertall av Sør-Sudans befolkning er ventet å stemme for selvstendighet i folkeavstemningen som skal holdes 9. januar. Denne mannen i Malakal flagger sin klare mening.

korpset i Melut befinner det seg et sted mellom 6.000 og 10.000 SPLA-soldater i det nordøstlige hjørnet av staten Upper Nile. Og flere tropper er på vei inn fra området rundt Malakal lenger vest. Hva som skjer på den andre siden av grensen har FN langt mindre kunnskap om: De nordsudanske statene Sennar og White Nile ligger utenfor de fem etablerte FN-sektorene.

– Det bekymrer oss at vi har blindsoner, innrømmer David Gressly, øverste leder for FN i Sør-Sudan. – Vi ville vært bedre rustet om vi hadde full overvåkning av grensen hele veien fra Den Sentralafrikanske Republikk til Etiopia.

Medlemmer av FNs sikkerhetsråd var på befarings i Sør-Sudan i oktober, og den amerikanske FN-ambassadøren Susan Rice har siden foreslått å opprette en FN-bemannet buffersone mellom Nord og Sør for enklere å kunne overvåke fredsavtalen. Men for øyeblikket må FN-observatørene nøye seg med korte helikopterturer langs den langstrakte grensen.

Gressly bekrefter at FN nå både ser på muligheten for å etablere en buffersone og muligheten for å få tilgang til blindsonene i nord. Han understreker likevel at han har til-

tro til partene. – Vår antagelse er at ingen av dem ønsker en ny konflikt. Erfaringen tilsier det samme: Hver gang SAF og SPLA har braket sammen siden fredsavtalen i 2005, har vi vært i stand til å skille partene.

Ensidig selvstendighetserklæring? Visepresidenten i Sør-Sudans regjering, Riek Machar, spiller FN-sjefens oppfatning.

– Sør har behov for å la oljen strømme, sier han.

– Regjeringen i nord har behov for det samme. Det beste er å la oljeksporten komme begge parter til gode.

Forhandlingene om oljeressursene vil være avgjørende for stabiliteten mellom de to nye nabolandene. Men siden de to eksisterende oljeledningene går gjennom Nord-Sudan, er partene gjensidig avhengige av hverandre. Andre vanskelige problemstillinger er grensedragningen mellom nord og sør, spørsmålet om statsborgerrettigheter for sørsudanese i nord og nordsudanese i sør, samt rettighetsspørsmål knyttet til bruken av vannet i Nilen. Det mest akutte spørsmålet er likevel hvem som skal ha retten til å stemme i den separate folkeavstemningen om grenseområdet

David Gressly, øverste leder for FN i Sør-Sudan.

Riek Machar, visepresident i Sør-Sudans regjering.

SUDAN

■ Fredsavtalen i 2005 avsluttet over 20 år med borgerkrig i Afrikas største land.

■ 9. januar i 2011 skal folk i Sør-Sudan gjennom en folkeavstemning avgjøre om de vil være en del av et samlet Sudan eller om Sør-Sudan skal bli en selvstendig nasjon.

NORSK BISTAND TIL SUDAN

■ Norge har spilt en aktiv rolle under fredsprosessen i Sudan. Sudan har i mange år vært et av landene som mottar mest norsk bistand. Samlet norsk bistand til Sudan var i 2009 om lag 580 millioner kroner. Nødhjelp, godt styresett og helse og utdanning er sentrale temaer for norsk bistand til Sudan.

Abyeis fremtid.

Selv om grensedragningen allerede har plassert de viktigste oljebrønnene utenfor området, har «Sudans Kashmir», som Abyei ofte blir kalt, antatt stor symbolverdi for begge parter. Khartoum insisterer på at det nomadiske Misseriya-folket som er sesongavhengige av området, skal få delta i folkeavstemningen.

– Den internasjonale definisjonen av en fastboende er velkjent, påpeker Machar. – Nomader stemmer ikke i valg. De får tilgang på beitemark og vann, men de har ikke sivile rettigheter på linje med befolkningen i området. Khartoum må revidere sin posisjon og akseptere valgkommissjonen i Abyei, så avstemningen kan bli avholdt samtidig med folkeavstemningen i Sør.

Et annet sentralt spørsmål er hva som vil skje hvis Nord ikke aksepterer utfallet av folkeavstemningen i Sør. Sudans forsvarsminister har allerede advart myndighetene i Juba mot å komme med en ensidig selvstendighetserklæring.

– Det er ikke det vi ønsker, sier Machar. – Men fredsavtalen og grunnloven åpner samtidig for at folkeavstemning ikke er den eneste måten vi kan utøve vår selvbestemmelsesrett på. ■

tsatt etter

veien til utvikling. Ved å følge denne oppskriften har mange land endt opp med å bli mer avhengige av råvareeksport, mens industriproduksjonen i de fattige landene er den samme som før vekstperioden. I halvparten av MUL-landene har industriproduksjonen relativt sett gått ned.

Dette anses som en risikabel strategi for utvikling. Råvarepriser er svært ustabile, og råvareavhengige økonomier er veldig utsatte når prisene svinger på verdensmarkedet. De minst utviklede landene slapp billig unna finanskrisa i første omgang, ettersom de er dårlig integrert i den internasjonale finansar-

kitekturen. Likevel ble de hardt rammet da råvareprisene sank og investeringene fra utlandet dabbet av.

Våre utslipp, deres problem. Selv om de fattigste landene har bidratt svært lite til klimaendringene, er det her effektene av dem merkes sterkest. Land der flertallet er avhengig av jordbruk og naturressurser er ekstra utsatt for svingninger i været og nedbør, flom og tørke.

De fattigste landene mangler infrastrukturen til å takle ekstremvær. Antallet mennesker som er rammet av ekstremvær i de fattigste landene har nesten doblet seg, fra 100 millioner på 1970-tallet til 193

millioner det siste tiåret.

Selv om økonomisk vekst ikke automatisk kommer de fattige til gode, vil vekst i de fattigste landene være nødvendig dersom 421 millioner mennesker i de fattigste landene skal kunne leve for mer enn halvannen dollar om dagen.

Ifølge Unctad kan hver celsiusgrad i gjennomsnittlig temperaturøkning føre til 2-3 prosentpoengs nedgang i MUL-landenes økonomiske vekst. Slik er klimaendringene også med på å gjøre situasjonen for de fattigste verre.

Ny arkitektur. Den såkalte «Washington consensus» har etter hvert

Unctad etterlyser nye løsninger.

fått flere utfordrer. Flere utviklingsland, først og fremst Kina og India, har utviklet seg til å bli globale stormakter uten å følge Washingtons oppskrift, og Washington-institusjonene (Det internasjonale valutafondet, Verdensbanken og Verdens Handelsorganisasjon) har selv vært gjennom en læringsprosess.

I stedet for den gamle, handelsfokuserte utviklingsstrategien, snakker Unctad om behovet for en ny internasjonal utviklingsarkitektur, som bygger på fem elementer: finans, handel, råvarer, teknologi, og forebygging og tilpassing til klimaendringer. ■

Politisk strid om maoisthærens skj

Maoistene ønsker reformer – bruker egne opprørssoldater som forhandlingskort

KATMANDU: Maoistpartiets forhold til sine egne soldater fortsetter å være en kilde til strid i det politisk handlingslammede Nepal. Håpet er at Folkets frigjøringshær skal kunne integreres i Nepals sikkerhetsstyrker, men maoistene vegrer seg for å avvikle sitt militære apparat uten at viktige politiske reformer er vedtatt.

MAOISTER: Tilsammen 19 000 maoistsoldater befinner seg fortsatt i ulike leirer rundt om i Nepal.

FOTO: SCANPIX/AFP/SUBEL BHANDARI

■ I NEPAL:
GUNNAR ZACHRISEN

Nepal har for tida ingen lovlig valgt statsminister. Den unge republikken er styrt av en midlertidig regjering. Partiene krangler og boikotter hverandres kandidater. Slik har det vært siden juni i år. Til sammen 16 ganger har landets parlamentarikere stemt over ulike statsministerkandidater – uten at noen har fått nok stemmer.

Resultatet er et land der ingen er i stand til å ta store og viktige avgjørelser.

– Fordeling av maktposisjoner, utpeking av folk til sentrale stillinger i statsadministrasjonen, arbeidet med ny grunnlov og oppfølgingen av fredsavtalen er saker som blir liggende på vent i de politiske organene, sier en diplomatisk kilde.

Bak motsetningene ligger en grunnleggende uenighet om store politiske veivalg for landet. Det aller største stridspunktet er hvordan den tidligere opprørshæren i landet skal integreres med Nepals regjeringsstyrker. Antall, kvalifikasjonskrav og form er noe av det som diskuteres, i tillegg til tidspunkt og kobling til framdriften i andre saker.

FN passer våpnene. – En integrasjon av frigjøringshæren og Nepals hær er uunngåelig. Men en ny nasjonal hær må bygge på intensjonene fra fredsavtalen. Landets ledere må først bli enige om en ny grunnlov og en varig fred der sikkerhet ivaretas for alle, sier maoistsoldaten Jivan

Budha.

Vi møter ham i en militærleir for maoister i et skogsområde i Kailali, helt vest i landet. Mens kommandanten selv har reist av gårde til maoistpartiets kongress, er den unge mannen i t-skjorte fungerende sjef for Folkets frigjøringshær, 4. underdivisjon av 7. divisjon. Det betyr 1500 tidligere opprørssoldater – uniformerte, men uten våpen.

De gamle automatgeværene ligger i to avlåste konteinere 100 meter unna der vi sitter. Våpnene passes nå av FN, soldatene passes av maoisthæren selv og regjeringen står for lønn og matforsyninger. Slik går dagene, i påvente av en avtale om integrasjon av hærene i landet. Forhandlingene om en løsning trekker ut. I mellomtida trener maoistsoldatene som vanlig.

– Soldatene kjeder seg ikke. De har program for alle døgnets timer, forsikrer Budha.

Viktige poster på det daglige programmet er fysisk og militær trening og politisk skolering.

77 Vi tar oss selv av politisk skolering.

Jivan Budha, sjef for 1500 soldater i maoisthæren.

– Det er befalet selv som også tar seg av den politiske og ideologiske skoleringen – basert på vårt eget partiprogram, forklarer den kortklippede offiseren, som selv ble rekruttert inn i maoisthæren som 14-åring.

Mens Budha og andre maoister står steilt på at deres soldater er godt kvalifisert og må kunne innlemmes som i Nepals nye nasjonale hær i hele kompanier, er hæren og andre politiske grupper helt uenig. En «faglig komité for overvåking, integrasjon og rehabilitering av maoisthærsoldater» er nedsatt for å løse flokene, men foreløpig uten særlig framgang.

Bekymring. Selv om maoisthæren i antall er klart underlegen de nepalske regjeringsstyrkene, bekymrer maoistenes sammenblanding av partipolitikk og militærapparat de fleste politikere og politiske observatører vi snakker med i Katmandu.

– Maoistene holder ikke sine løfter fra fredsavtalen i 2006. De vil ikke fjerne seg fra sine våpen og sol-

dater og bli et vanlig politisk parti, sier politikeren Arjun Nar Singh fra Kongresspartiet.

Han irriterer seg også over at staten skal fø på 19 000 maoistsoldater, mens de driver militær trening og politisk skolering i ulike militærleirer rundt om i landet.

– Samtidig driver maoistpartiet inn halvparten av pengene som soldatene mottar, i partiskatt, hevder Singh.

Maoistisk mistro. Ulike kommentatorer vi snakker med framhever den tidligere opprørshæren som maoistenes beste forhandlingskort.

– Inntil det foreligger enighet om grunnleggende politiske reformer er det logisk for maoistene å holde på sine militære. De mistenker at de andre partiene ikke har til hensikt å fullføre grunnloven og gjennomføre viktige reformer, sier en politisk observatør i Katmandu.

Venstrepartiet UML, et av landets tre store partier, avviser på sin side at de er en bremsekloss for nød-

Hva skal vi snakke om neste år?

Noen måneder før jeg begynte i Norad møtte jeg Mona Bergstøl, som jobber i informasjonsavdelingen. Hun presenterte meg for ideen om å ha skatt som hovedtema for den nylig avholdte Fattigdomskonferansen arrangert av Norad. Min første tanke var at dette må da bli dørgende kjedelig. Som mange av leserne vil vite, ble det absolutt ikke det.

Temaet åpnet opp for et vell av ganske så spennende innfallsvinkler – og mange av dem ble belyst fra talerstolen: Rwandas egen

KOMMENTAR

kjell terje ringdal

skattedirektør, Mary Baine, fortalte om betydningen av å inn drive skatter som et effektivt virkemiddel for å sikre bedre økonomi i landet. Og vi fikk kloke analyser og diskusjo-

ner om hvordan fattige land kan og bør lære seg betydningen av å skattlegge sine egne naturressurser. Akkurat slik vårt eget land lærte å sikre seg store inntekter av vår egen olje. Det samme tema-

et gikk igjen i egne bilag i det herverende organ – og det ble litt interesse i mediene også for «skatt og utvikling». Med andre ord: Programkomitéen hadde tenkt helt riktig.

Og nå er det store spørsmålet: Hva skal vi snakke om neste år? Hva ønsker vi skal komme på dagsorden? Ikke bare en dag på konferansen, men gjerne i løpet av året som debatter, kronikker, politiske utspill – eller fokusområder. I Norads informasjonsavdeling diskuterer vi om vi skal definere ett tema som vi skal vie spesiell oppmerksomhet gjennom hele året. Krig og konflikt? Klima og flukt? Likestilling, Sudan eller sårbare stater?

ebne

vendig reformvilje i landet. Men partiet er uenige med maoistene om virkemidlene i kampen for reformer.

- I synet på hvordan Nepal skal få demokrati og fred er vi mer enig med kongresspartiet enn maoistene. Vi tror aldri på bruk av vold, sier partiets talsmann Pradeep Gyawali.

Han mener at maoistenes trusler om vold og mer krig bidro til at maoistpartiet gjorde et så godt valg - og ble Nepals største parti - under valget i 2008. Dessuten hadde maoistene, under borgerkrigen, effektivt fjernet alle politiske konkurrenter ute i distriktene.

- De konkurrerende politiske partiene ble de første ofre i krigen. UML alene mistet rundt 400 partimedlemmer, sier Gyawali.

Ifølge ham pågår trakassering fortsatt på lokalt nivå.

- Maoistene spiller fortsatt på frykt ute i distriktene. Selv om antallet episoder med vold og bortføring har blitt færre, eksisterer de fortsatt, sier UML-politikeren.

Megamøte. Mens vi besøker Nepal avholder maoistpartiet en storstilt nasjonalkongress over en hel uke, i en landsby noen mil utenfor Katmandu. Alle vi snakker med denne uka i Katmandu venter med spenning på utfallet av kongressen, der over 6000 delegater har vært samlet.

Til slutt kommer konklusjonen fra partileder «Prachanda»: Maoistene har ennå ikke gitt opp forhandlingenes vei. Partiet skal fortsette å forhandle med de andre partiene i parlamentet, men vil samtidig ikke frasi seg retten til å bruke utenomparlamentariske virkemidler - først og fremst retten til å mobilisere folkemassene til demonstrasjoner og streiker.

Samtidig er det ingen tegn til å imøtekomme de andre partienes krav om at maoisthæren skal oppløses før man kommer til enighet om en ny grunnlov og en politisk makt-deling.

Pakkelsesning? - Vi må håpe på en pakkelsesning, sier sjefredaktør i den uavhengige avisen República Narayan Wagle.

REPUBLIKKEN NEPAL

■ Optimismen var stor da maoister og folk fra de tradisjonelle partiene i 2006 mobiliserte i gatene og sto sammen om å kaste kong Gyanendra fra tronen.

■ Kongens avgang var samtidig begynnelsen på slutten for den mangeårige borgerkrigen, der en maoistisk opprørshær hadde kjempet mot landets regjeringsstyrker. Til sammen 12 000 mennesker ble drept under borgerkrigen.

■ I et påfølgende valg til grunnlovgivende forsamling i 2008 fikk det maoistiske kommunistpartiet overraskende hele 30 prosent av stemmene og 38 prosent av tidlige opprørerne plutselig blitt landets klart største parti.

■ Maoistenes leder Pushpa Kamal Dahal ble valgt til statsminister for en koalisjonsregjering i september samme år, men en krangel om avsettelse av landets hærsjef førte senere til at Dahal trakk seg i mai 2009.

Han mener maoistene og de andre partiene må se spørsmålet om oppfølging av fredsavtalen, grunnlovsreformer og fordeling av politiske posisjoner under ett - og bli enige om «en pakke».

- Maoistenes hovedprioritet er å komme tilbake i statsministerposisjon. Hvis man blir enige med de andre store partiene om noen prinsipper for maktdeling, for eksempel et rotasjonssystem for statsminister, så tror jeg ikke spørsmålet om ny grunnlov behøver å bli så vanskelig, sier Wagle.

Han mener at maoistpartiet både har de mest populære politiske lederne og den klart sterkeste partiorganisasjonen.

- Jeg tror de i mange år framover vil være det største partiet i parlamentet. Ingen vil kunne nekte dem betydelig innflytelse over landets framtidige utvikling, sier sjefredaktøren. ■

Mange vil være enige med oss i at utviklingspolitikk og bistand ikke akkurat velter aviskiosker. Det skal vi heller ikke ha som mål, det finnes for mange danseløver og gifteklare bønder til det. Men innimellom kan vi kanskje være med på å sette dagsorden også på dette området - også når saken ikke handler om bistand som ikke virker...

Derfor, kjære leser: Hvilket tema skal vi ha på Fattigdoms-

konferansen oktober neste år? Ring eller send e-post til Mona eller undertegnede (mona.bergstol@norad eller kjell.terje.ringdal@norad.no).

Den heldige vinner får plass på første rekke på konferansen - ved siden av Norads nye direktør.

God jul!

Kjell Terje Ringdal er informasjonsdirektør i Norad.

HVEM HVA HVOR I ALL VERDEN?

1. Hvem er dette?
2. Hvilke land grenser til Namibia?
3. Hva heter Norads nye direktør?
4. Hva heter mannen som grunnla Grameen Bank?
5. Hva er bilateral bistand?
6. Japan består av flere øyer. Hva heter den største?
7. Hvor ble Corazon Aquino innsett som president i 1986?
8. Hvilke land grenser til Victoriasjøen?
9. Når ble Care Norge etablert?
10. Når ble de Klerk president i Sør-Afrika?
11. Hvor mange selvstendige stater finnes i Sør-Amerika?
12. Hvem er Mwai Kibaki?
13. Hvor holder dinka-folket til?
14. Er Norge større enn Zimbabwe?
15. Er det totalforbud mot tobakksalg i Bhutan?
16. Hva er nasjonalsporten i Bhutan?
17. Hva heter Kai Eides ny bok om sin tid som FNs spesialutsending i Afghanistan?

18. Hva heter den største øya i Indonesia?

19. Hva heter myntenheten i Gambia?

20. Når ble Bolivia selvstendig?

Svarene finner du nederst på siden.

Spørrespalten er laget av **Ba-Musa Ceesay**

TRE EKSPERTNØTTER:

1. Hvor brukes betegnelsen sambo og hvem brukes det om?
2. Hvilket land er det nyeste medlemmet av FN?
3. Hvor stort er Afrika (pluss/minus 1 million kvadratkilometer)?

SVAR:

Alt rett: Les spørsmålene før svarene - ikke omvendt!

15-19: Verden trenger deg.

10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.

5-9: Ikke så verst.

1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?

0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

1. Phillip Boti, kenyansk langrennsløper
2. Angola, Botswana, Zambia og Sør-Afrika.
3. Villa Kullid.
4. Muhammad Yunus.
5. Betegnelse for tidslig utviklingsamarbeid.
6. Honsu.
7. Filippinene.
8. Tanzania, Kenya og Uganda.
9. 1980.
10. 1989.
11. 12.
12. President i Kenya.
13. Sør-Sudan.
14. Nei.
15. Ja.

SVAR PÅ EKSPERTNØTTER:

1. Spansk betegnelse, brukes i Sør-Amerika, på blanding av afrikaner og indianer.
2. Montenegro.
3. 30 330 000 kvadratkilometer, det nest største kontinentet.

Leker seg til utvikling

Ti-årsjubilanten Right To Play vil ha mer av Norges bistandskake

Ti år etter oppstarten er gründer og Right To Plays internasjonale leder Johann Olav Koss overbevist om at organisert lek og idrett er god bistand. – Vi leker inn overlevelseskunnskap, sier han.

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Med stor innlevelse demonstrerer Norges tidligere skøyteess Johan Olav Koss hvordan barna som deltar i Right To Play's aktiviteter for eksempel leker at myggen kommer, og at de må gjemme seg under myggenettet for å unngå å bli smittet av malaria. Eller hvordan barn og unge gjennom idrett og lek lærer konfliktløsning og å beskytte seg mot aids ved at de får kunnskap om egen kropp og retten til å si nei til sex.

– Målet vårt er ikke at barna skal lære å hoppe høyt eller å løpe fortest. Målet er utdanning og læring. Derfor er lek og idrett god bistand, sier Koss.

– Ville ikke disse barna ha lekt og drevet idrett også uten Right To Play?

– Idrett og lek skjer ikke nødvendigvis naturlig. Trening er opplæring og kunnskapsformidling, der det ligger et verdsett i bunn. Dette er vi ekstremt gode på i Norge, mener Koss.

Sterk vekst. Ti år etter oppstarten leder mannen som tok fire gullmedaljer under OL på Lillehammer en organisasjon som har prosjekter i 21 land. Der sørger 15 000 frivillige for at 700 000 barn og unge har et organisert leke- og idrettstilbud.

– Vi var først ute og er i dag den ledende organisasjonen i å bruke organisert lek og idrett i utviklingsarbeidet. Vi ønsker konkurrenter velkommen og ser det også som vår oppgave å hjelpe nye krefter innen feltet. Men målet vårt er fortsatt å være best, sier Koss.

I løpet av ti år kan Right To Play og Koss se tilbake på mange milepæler: I 2002 trommet de sammen til rundebordskonferanse for en rekke innflytelsesrike ledere for å diskutere viktigheten av lek og idrett i utviklingsland. Right To Play ble sekretariat til FNs «Sport and Play for Development and Peace», som ble lansert i FN i 2005.

I 2008 ble rapporten «Harnessing the Power of Sport for Development» utgitt, med klare råd til statsledere om hvorfor det bør satses på lek og idrett.

– Right To Play har hatt en utrolig utvikling. Lek og idrett anerkjennes nå som et akseptert virkemiddel for utvikling og helse, sier Koss.

Desentralisert. Også organisatorisk har organisasjonen gjennomgått store endringer siden oppstarten. Mens Right To Play i den første fasen baserte seg på internasjonale, frivillige arbeidere, trekker Koss fram hvordan eierskapet i dag er lokalt.

– Vi har vært gjennom en desentraliseringsprosess slik at det i dag er lokale, frivillige som gjennomfører prosjektene, sier Koss.

I tillegg til å lære opp voksne ledere startet Right To Play i 2007 også opplæring av juniorledere.

– Det møtte rett og slett så mange opp til aktivitetene at vi trengte flere ledere. Derfor har 3000

LEKER: Det er for liten forståelse i Norge for hvor stor rolle lek og idrett kan spille i utviklingsarbeid, mener **Johan Olav Koss**. Her er han avbildet sammen med barn i Uganda.

FOTO: RIGHT TO PLAY

ungdommer fra ti til 13 år fått opplæring i hvordan de kan lede aktiviteter for jevnaldrende.

Målbare resultater. Right To Play har i dag utviklet til sammen 5-600 ulike leker og 20 ulike lekemanualer. Felles for dem alle er at hver lek inneholder læring. Målgruppen er barn fra ett til 18 år. Koss, som selv er småbarnsfar, vil bruke lekemanualene også på sin egen tre måneder gamle sønn.

– All utvikling hos barn skjer gjennom lek. Lekemanualene er utviklet i samarbeid med ledende universiteter og utviklingsentre og tilpasset lokale forhold. Vi har gjennomført sju evalueringer, basert på statistisk analyse. De viser at arbeidet vårt virker, sier Koss, og ramser opp hvordan Right To Play har bidratt til å forbedre deltakelsen i skolen, mindre vold, økt bevissthet om hiv/aids og å inkludere sårbare grupper som jenter og funksjonshemmede.

– Vi trenger imidlertid mer evaluering av arbeidet vårt, men vi er på god vei. FNs høykommissær for flyktninger, UNHCR, rapporterer blant annet hvordan det er mindre vold i de leirene hvor vi jobber. UNHCR måler resultatet ved at antallet innleggelses ved helseklinikken i leirene er lavere enn i de leirene hvor vi ikke har programmer, sier Koss.

Frykter budsjettkutt. Right To Play-

77 Målet vårt er fortsatt å være best.

Johan Olav Koss, president Right To Play.

presidenten sitter i styret både i Right To Play International og i Right To Play her i Norge. Med på laget i styret har han blant annet Telenor ASAs tidligere konsernsjef Tommod Hermansen og tidligere kulturminister Åse Kleveland og verdensmester og investor Bjørn Rune Gjelsten. Dessuten har Koss fått med 80 norske toppidrettsutøvere, deriblant Aksel Lund Svindal, Olaf Tufte, skiskytterekteparet Poiré, Therese Johaug og Gunn Rita Dahle Flesjå.

Koss er imidlertid ikke fornøyd med norske myndigheter, og da særlig Norads, økonomiske støtte til organisasjonen.

– 4,5 millioner kroner av Norads samlede støtte til norske og interna-

sjonale organisasjoner på 1,9 milliarder kroner er ingen ting. Norge burde ha investert mer og benyttet muligheten for å ta ledelsen på dette feltet internasjonalt. Dette er et område i vekst. Her må Norge tørre å satse, mener Koss.

I stedet mener han at Canada, Storbritannia og Nederland i dag er de førende nasjonene i forhold til å bruke lek og idrett i utviklingsarbeidet.

– Vi har søkt norske myndigheter om en videreføring av støtten for i fjor. Neste år skal alt overføres til Norad. Vi er derfor spent på om denne omleggingen også innebærer mindre støtte, sier Koss. ■

RIGHT TO PLAY

■ Ble etablert i Norge, USA og Canada i 2000 av Johann Olav Koss under navnet Olympic Aid. Det første programmet startet opp i 2001. To år etter skifter organisasjonen navn til Right To Play. Right To Play International har hovedkontor i Toronto i Canada og nasjonskontorer i Norge, England, Sveits, Nederland, Canada og USA.

■ Ti år etter oppstarten har Right To Play prosjekter i 21 land i Afrika, Asia, Midt-Østen og Sør-Amerika. Over 15 000 lokale ledere gjennomfører regelmessige aktiviteter for 700 000 barn, hvorav halvparten er jenter.

■ De siste fem årene har organisasjonen hatt inntekter på 129 millioner dollar. Av dette utgjør om lag 70 millioner dollar offentlige midler.

■ I 2009 støttet Norad, Utenriksdepartementet og Unicef Norge Right To Play med 24,2 millioner kroner. I tillegg mottok organisasjonen gaver fra norsk næringsliv og norske private givere på til sammen 4,5 millioner kroner.

Lions Clubs International er verdens største humanitære serviceorganisasjon, med 1,3 millioner medlemmer i over 200 land. I Norge er vi over 12.000 medlemmer fordelt på 470 klubber, og fem ansatte ved hovedkontoret i Oslo. Medlemskap er åpent for kvinner og menn. Vi har hjelpeaktiviteter lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Blant våre fyrstårner finner du Lions Røde Fjær-aksjon og Lions Tulipanaksjon. Internasjonalt yter vi bistand blant annet gjennom bygging av øyeklinikker, skoler, brønner og via et eget katastrofefond. Alle innsamlede midler går til aktivitetene!

Lions Norge søker generalsekretær

Til tjeneste

Vår generalsekretær går av med pensjon 1. juli 2011. Vi søker derfor hans etterfølger til vårt hovedkontor i Oslo. **Du vil:**

- Delta i utformingen av strategi og budsjetter.
- Representere vår humanitære virksomhet nasjonalt og internasjonalt.
- Være ansvarlig for faglig oppfølging av og støtte for ledelse, fagsjefer og klubber.
- Ha personalansvar ved hovedkontoret.
- Være en bidragsyter i vår samfunnskontakt.

Ønskede kvalifikasjoner

- Høyere utdanning innen administrasjon, økonomi og/eller ledelse.
- Evne til å inspirere, motivere, samarbeide og nå mål.
- Humanitært engasjement og en interesse for

endringer i tiden.

- God skriftlig og muntlig fremstillingsevne, både på norsk og på engelsk.

Generalsekretæren tilsettes på åremål for seks år. Åremålet kan forlenges. Lønn og arbeidsbetingelser etter avtale. Kvinner oppfordres til å søke. For nærmere opplysninger, kontakt guvernørleder Arne Kolsrud på tlf: 913 09 496 eller Lars Skjold Wilhelmsen på tlf: 958 01 895.

Søknad med CV og referanser sendes på e-post til arne.kolsrud@lions.no eller til Lions Clubs International, v/guvernørleder Arne Kolsrud, Ensjøveien 18, 0661 Oslo.

Se full stillingsutlysning på www.lions.no. Søknadsfrist: 17. januar 2011.

Lions Clubs International, Ensjøveien 18, 0661 Oslo

Telefon: +47 23 24 46 30. E-post: post@lions.no. Hjemmeside: www.lions.no

Nye nettsider for Utviklingshuset

- møteplassen for utvikling og bistand

På Utviklingshusets nye nettsider bringes Utviklingshusets innhold ut på web - fra veggtekst til webtekst!

Hva kan www.utvikling.no tilby?

- Utstillingen kan oppleves gjennom en virtuell rundtur.
- Er du lærer, kan du melde klassen på et av våre pedagogiske opplegg og laste ned ressurser til for- og etterarbeid - helt gratis!
- Er du elev, student eller bare nysgjerrig, kan du prøve deg på ulike oppgaver, digitale øvelser og quiz.
- Har du behov for gratis møtelokale - les mer om vårt møterom på www.utvikling.no

utviklingshuset

Rådhusplassen ved siden av Nobels Fredssenter | Tel 954 52 000 | post@utvikling.no | www.utvikling.no

RØD TRÅD

NOTISER

Norfund ble glemt

I forrige utgave av Bistandsaktuelt hadde vi en sak om jobbmuligheter i norsk bistandsbransje. Ved en inkurie var Norfund (Statens investeringsfond for næringsutvikling) utelatt i oversikten over potensielle arbeidsgivere for unge ambisiøse og idealistiske mennesker. Det beklager vi. Kommunikationsrådgiver Heidi Berg opplyser at det vil være mange spennende karrieremuligheter hos Norfund i tiden fremover.

- Vi jobber med investeringer og bedriftsutvikling med hovedformål å bidra til utvikling og derfor jobber vi kun i fattige land og innen bransjer som skaper jobber, skatteinntekter og viktig infrastruktur for utvikling, sier Berg.

Norfund har i dag 43 ansatte hvorav flertallet er økonomer. ■

30 millioner kroner til nødhjelp i Sudan

Norge øker støtten til FNs nye nødhjelpsprogram i Sudan med 30 millioner kroner. Pengene skal gå til mat og nødhjelpsutstyr.

- Sudan er et av de viktigste engasjementene for Norge og landet står nå foran et avgjørende år, sier utenriksminister Jonas Gahr Støre.

Folkeavstemningen i januar 2011 kan føre til et flertall for løsrivelse av Sør-Sudan.

Norge bidrar nå til å få på plass en humanitær beredskap «på bakken» som kan gi den nødvendige hjelp og beskyttelse til befolkningen i Sudan. FN har nylig bedt givne om å støtte beredskapslagring av mat og nødhjelpsutstyr. Norge gir nå 30 millioner kroner til dette.

- Regjeringen i nord og sør har ansvar for å tilrettelegge for frivillige løsninger og beskytte sivilbefolkningen, sier utenriksminister Støre. ■

PROSJEKTKOORDINATOR TIL DET PALESTINSKE OMRÅDET

NORWAC søker etter heltids koordinator for våre prosjekter i Det Palestinske området. Prosjektene inkluderer kapasitetsbygging og kompetanseheving innen den offentlige helsesektoren. NORWAC arbeider opp mot de offentlige Palestinske selvstyremyndighetene, finansiert med midler fra Det Norske Utenriksdepartementet. Kontakt med palestinske og norske myndigheter er en viktig del av stillingen. Stillingen vil passe for en person som finner det interessant å arbeide i skjæringspunktet mellom politisk strategi og humanitær innsats.

Stilling:

- 100% - 1 år, med mulighet for 1 års forlengelse.
- Ansatt i Norge, men arbeidssted Gaza. Dekker også Vestbredden og Jerusalem.

Krav til søker:

- Må ha grunnleggende kjennskap til området.
- Bør ha minimum to års relevant arbeidserfaring.
- Noe arabisk kunnskap vil være positivt.
- Personlig egnethet vektlegges.

Søknad:

- Max. 1 sides søknad (skriftstørrelse 12).
- CV - inkl. punkter med relevant områdekunnskap/erfaring.
- Sendes per e-post til pal@norwac.no

For mer informasjon, se våre nettsider www.norwac.no eller kontakt oss på: pal@norwac.no (kun for seriøse søkere).

Room with a view

Nice office for rent in the offices of Nordic Consulting Group (NCG) and Nordic World Heritage Foundation, both active in international development projects. Suitable for 1-3 work places, with a view to the Oslo harbour, Aker Brygge and Oslo City Hall. Access to large meeting room, small kitchen with all facilities, modern multi-function printer/copy machine, broadband WiFi and electricity included in the price. Read about NCG on www.ncg.no and/or contact Managing Director Nora Ingdal for more information (nora.ingdal@ncg.no).

Oljefondet investerer milliarder i skog

Samtidig satses store bistandsmidler på beskytte skog

Med den ene hånden deler Norge ut seks milliarder kroner til Indonesia for å ta vare på regnskogen. Med den andre investerer Norge i selskaper som tjener penger på å hugge den ned.

■ EVEN TØMTE

- Det er i dag fantastiske muligheter for å tjene penger på å ødelegge skog. Ordene kom fra miljøvernminister Erik Solheim, da han debatterte Norges regnskogsatsing i Indonesia på Dagsnytt Atten.

Norge inngikk i mai en avtale om å støtte Indonesia med over seks milliarder kroner for å bevare regnskogen i landet. Men Indonesia har planer om en storstilt ekspansjon av plantasje- og skogbruksindustrien, og miljøvernere er bekymret for om myndighetenes planer for å bevare skogen vil la seg gjennomføre.

Norge skal ikke betale før det ligger resultater på bordet.

- Selvsagt er norsk støtte til utdanning av regnskog til plantasjer helt utelukket. Det er å ødelegge skogen, og det er det vi vil stoppe, sa Solheim.

Men så er det litt mer komplisert likevel. Norge har nemlig, gjennom Statens pensjonsfond utland (oljefondet), investeringer verdt over 1,6 milliarder kroner i skogbruk, plantasje- og gruvesektoren i Indonesia - de samme selskapene som kan stikke kjeppe i hjulene for Indonesias planer om å bevare regnskogen.

Skogen som gissel. Økonomien i Indonesia vokser raskere enn i de fleste andre land. Mye av veksten er basert på gammeldags og ikke-bærekraftig utnyttning av landets rike naturressurser. Størstedelen av landets klimagassutslipp kommer fra avskoging og torvmyrsområder. Indonesias utfordring er å «gi det indonesiske folket utviklingen de fortjener og samtidig oppnå utslippsreduksjonene vi har lovet», som Heru Prasetyo, sjefssekretær for regjeringsgruppa som skal gjennomføre skogavtalen med Norge, uttalte det da han nylig var på besøk i Oslo. Hvordan denne motsetningen skal løses er imidlertid usikkert.

INDONESIA

- Indonesia er verdens fjerde mest folkerike land, med 240 millioner innbyggere.
- Landet har opplevd en kraftig økonomisk vekst de siste årene.
- Samtidig har klimagassutslippene økt. Tre fjerdedeler av Indonesias klimagassutslipp stammer fra skog og torvmyrområder.
- Norge inngikk i mai i år en avtale med Indonesia om å samarbeide om å redusere klimagassutslipp fra avskoging, skogforringelse og bevaring av torvmyrer. Norge har lovet opp mot én milliard dollar (seks milliarder kroner) dersom Indonesia klarer å få utslippene ned.
- Utenriksminister Jonas Gahr Støre har annonsert at Norge vil styrke sitt diplomatiske nærvær i Indonesia i løpet av 2011.

PLANTASJER: Statens pensjonsfond utland har investert om lag 1,6 milliarder kroner i plantasje- og skogbruksindustrien i Indonesia. Ifølge organisasjonen Environmental Investigation Agency er disse investeringene ikke forenlige med Norges mål om å bevare regnskog. Bildet viser plantasjer for palmeolje i Indonesia.

FOTO: SCANPIX/CRACK PALINGGI

ØKONOMI

Indonesias president Susilo Bambang Yudhoyono har erklært at han vil redusere landets klimagassutslipp med en fjerdedel innen 2020, og vil gjøre skogen fra en sektor som netto tilfører utslipp, til en som reduserer dem. Men interesse-motsetningene er mange i det fragmenterte landet.

Side om side med klimaambisjonene planlegger Indonesia å ta ytterligere 63 millioner hektar regnskog i bruk innen 2030. Skogområdene skal brukes til tømmerplantasjer, jordbruk, biodrivstoff og palmeoljeplantasjer og gruvedrift. Ifølge Greenpeace-rapporten Protection Money vil planene hvis de gjennomføres bety et tap av 40 prosent av landets gjenværende skoger, et område like stort som Norge og Danmark til sammen. Industriens planer «holder Indonesias skoger som gissel», lyder anklagen fra Greenpeace.

De norske regnskogs milliardene skal gi landet en vennlig dult i riktig retning. Avtalen innebærer blant annet at det ikke deles ut lisenser for skogdriftselskaper de neste to årene, samt at det skal gjøres en gjennomgang av landområdene selskaper allerede har konsesjon for. Men med så store økonomiske interesser på spill kommer stansen av lisensutdelingen til å bli gjenstand for en intens politisk tautrekking i Indonesia.

Noen av selskapene som setter seg imot dette tiltaket for å bevare skog risikerer å ha norske penger i ryggen. Det mener i alle fall den Norad-støttede organisasjonen Envi-

ronmental Investigation Agency (EIA) som jobber med å undersøke og avsløre miljødelegger. EIA sendte tidligere i år en oversikt til det norske finansdepartementet som viste Oljefondet investeringer i den asiatiske skog- og landbrukssektoren og i selskaper som handler med varer fra disse selskapene. Totalt har fondet 2,5 milliarder kroner investert i slike selskaper og av dette er minst 1,6 milliarder kroner investert i selskaper som opererer i Indonesia.

Å investere i både skogsbevaring og avskogning på en gang er i beste fall motsetningsfullt, i verste fall hyklersk.

Jago Wadley, Environmental Investigation Agency.

Mangel på gjensidighet. - Vi mener at Norge eier aksjer i selskaper som både strider mot oljefondets retningslinjer og står i grunnleggende motsetning til regnskogsinitiativet. Det er en motsetning mellom å investere i beskyttelse av regnskogen og det som i praksis vil si å investere i avskoging, sier Jago Wadley fra EIA til Bistandsaktuelt.

Organisasjonen har listet opp 30 selskaper de mener oljefondet bør se nærmere på. Wadley understreker at de ikke retter spesifikke anklager mot noen av selskapene, men at måten de tjener penger på vanskelig lar seg forene med Norges politiske mål om å bevare skog.

- Pensjonsfondet har ett mål: å tjene penger. Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim har et annet: å bevare regnskogen. Norge må bestemme seg for hvilket mål investeringene i disse selskapene tjener. Jeg skulle anta at det er viktigere for Norge å redusere avskoging enn å tjene penger på tømmerhogst i Indonesia, sier Wadley.

Han mener det er problematisk at ulike deler av norske myndigheter arbeider mot ulike mål.

- Norge støtter reform av myndighetene i Indonesia som en del av regnskogsavtalen. En del av arbeidet handler om å få ulike departementer og nivåer av forvaltningen til å samarbeide bedre, for å sørge for at alle drar i samme retning. Problemet er at Norge ikke gjør det samme selv. Det er en mangel på gjensidighet her, mener han.

Solgte seg ut. Norske myndigheter er kjent med problemstillingen. Tidligere i år solgte pensjonsfondet seg ut av det malaysiske skogbruks-selskapet Samling, etter at fondets etikkråd kom fram til at selskapet hadde drevet ulovlig hogst gjennom omfattende brudd på konsesjonsvilkårene.

- Tilbakemeldingen vi har fått fra Etikkrådet har vært veldig positiv. De ble glade for å få en konkret liste med selskaper å se nærmere på. De må forholde seg til mange selskaper og må ha en veldig stor arbeidsbyrde, sier Wadley.

Etikkrådet ble oppnevnt etter gjentatte tilfeller av kritikk mot oljefondets investeringer og har som oppgave å passe på at fondet pengebruk er i tråd med de etiske retningslinjene. Kritikere mener imidlertid at Etikkrådet bærer preg av å være noe påklisset i forhold til fondets struktur. Det spiller ingen interesse-rolle forvalternes investeringsbeslutninger, men opererer atskilt fra dem. Samtidig skal rådets fem medlemmer, med sitt sekretariat på åtte personer, overvåke investeringer for 2.900 millioner kroner i over 8000 selskaper verden over. Når rådet reagerer på fondets investeringer, skjer det alltid i ettertid.

- Det tok tre år å selge seg ut av

ogselskaper

Samling. Norge vil at Indonesia skal bli «REDD-ready» i løpet av tre år, men bruker selv like lang tid på å selge seg ut av ett enkelt selskap, bemerket Jago Wadley.

Sektorvis tilnærming. Slik rådet fungerer reagerer det på investeringer i enkelt-selskaper. Flere aktivister er derfor utålmodige, og har tatt til orde for at Oljefondet bør ha en politikk for hele skogbrukssektoren under ett.

– Det er ingen grunn til at fondet ikke skal kunne ha en sektorvis tilnærming til dette, mener Truls Guldens i Greenpeace.

Han mener norske myndigheter gjør arbeidet for å bevare regnskogen mindre effektivt enn det kunne ha vært ved ikke å ha en mer helhetlig tilnærming.

– Norge bruker store penger på å redde regnskogen, men har ikke benyttet samarbeid eller press overfor privat næringsliv som virkemiddel, ikke engang i Indonesia. Det hadde vært mye bedre om Stoltenberg hadde brukt alle sine politiske virkemidler istedenfor å bare bruke ett, sier Greenpeace-lederen.

Samtidig mener han at den norske staten må vokte sitt omdømme, og hva det brukes til.

– Sannsynligvis bruker en del av disse selskapene det at den norske staten er med investør som argument mot kritikk.

Kan ikke ivareta alt. Det er imidlertid ikke regjeringen enig i. Statssekretær Hilde Singsaas (Ap) skriver i en e-post til Bistandsaktuelt at Finansdepartementet har det overordnede ansvaret for de etiske retningslinjene, men ikke vil kommentere investeringer i enkelt-selskaper.

«Vi har tillit til at Etikkrådet gjør sin jobb og overvåker selskapene vi er inne i. For øvrig kan vi ikke alltid sette likhetstegn mellom etikk og uttrekk. Terskelen for uttrekk skal være høy. Når vi selger oss ut, overtar andre aksjonærer vår aksjepost og vi mister muligheten til å øve innflytelse som eier og for eksempel stemme for vårt syn på generalforsamlinger, eller drive annen for form eierskapsarbeid», skriver statssekretæren.

Hun svarer ikke på hvordan pensjonsfondet har utøvet sitt eierskap i den indonesiske skogbruk- eller plantasjesektoren. Statssekretæren sier at hun ikke kjenner til Indonesias planer om ekspansjon av skogbruk-plantasje- og gruvesektoren og Finansdepartementet ikke er rette instans til å vurdere hvorvidt disse planene er en alvorlig utfordring for ambisjonene om regnskogsbevaring.

«Samtidig må vi holde fast ved at SPU (Pensjonsfondet) er en profesjonell finansiell forvalter. Det betyr at fondet ikke kan ivareta alle de etiske forpliktelsene vi har som stat. Der som vi gjennom fondet går inn på områder hvor staten har andre og mer velegnede virkemidler, for eksempel i utenrikspolitikken, ville vi fort ende opp med å miste troverdighet som investør og i eierskapsutøvelsen», mener Singsaas.

Motsetningsfylt eller hyklersk. Jago Wadley i Environmental Investigation Agency legger ikke fingrene imellom når han kritiserer de norske investeringene. Men han er full

av lovord om det norske initiativet for å bevare regnskog.

– Regnskogspengene har det politiske rommet Indonesia trenger for å forberede seg på REDD-mekanismene. Norge er gode på gjenomsiktighet, ansvarlighet, og menneskerettigheter. Ved å insistere på visse standarder og sikringsmekanismer har det blitt skapt rom for indonesiske organisasjoner å manøvrere. Derfor gir vi sterk støtte til det norske initiativet, understreker han.

– Men hvis regnskogspengene gjør alt dette, kan ikke da ikke de norske investeringene bidra til mer åpenhet og ansvarlighet i selskapene også?

– Det er absolutt mulig. Spørsmålet er om det er politisk vilje til det, og om Pensjonsfondets styringsstruktur gjør det mulig å drive en slik agenda framover. Mange av disse selskapene har andre selskaper som sine kunder og er ikke avhengig av en internasjonal merkevare. Fondets eierandel i hvert selskap er såpass liten at de i praksis har null innflytelse. Men ved å selge seg ut kan Norge sende et budskap og sette en standard som andre investorer kan følge. Å investere i både skogsbevaring og avskogning på en gang er i beste fall motsetningsfullt, i verste fall hyklersk, mener Wadley. ■

REDD

■ REDD+ er et sentralt begrep i forhandlingene om en ny klimaavtale.

■ REDD står for «Reducing emissions from deforestation and forest degradation in developing countries» – reduserte utslipp fra avskoging og skogforringelse i utviklingsland.

■ Norge lovet store midler til å redusere tap av regnskog under klimaforhandlingene på Bali i 2007. Pengene som er lovet til Indonesia er en del av dette.

ETIKKRÅDET

■ Statens pensjonsfond utlands etikkråd ble oppnevnt i 2004 og skal vurdere om fondets investeringer i enkelte selskaper er i strid med de etiske retningslinjene. Rådet ledes av Gro Nystuen.

■ Beslutninger om å utelukke selskaper blir fattet av Finansdepartementet etter råd fra Etikkrådet.

■ Pensjonsfondets etiske retningslinjer forbyr blant annet investeringer i selskaper som produserer tobakk eller produserer våpen som bryter med grunnleggende humanitære prinsipper. Selskaper som bryter menneskerettighetene eller er ansvarlig for alvorlige miljøskader eller korrupsjon kan også utelukkes.

■ 50 selskaper er i dag utelukket fra fondets investeringer. Fire har blitt utelukket, men senere tatt inn igjen.

Færre fattige i Latin-Amerika

Antallet fattige mennesker i de latinamerikanske landene har falt til 180 millioner, like mange som før finanskrisa. Det vil si at omtrent en tredjedel av befolkningen lever i fattigdom, mens nesten 13 prosent lever i ekstrem fattigdom (mindre enn 1,25 dollar om dagen).

Selv om den internasjonale finanskrisa bet kraftig fra seg i Latin-Amerika, førte det bare til en marginal økning av andelen fattige mennesker i fjor, ifølge en rapport fra FNs økonomiske kommisjon for Latin-Amerika og Karibia (Eclac). Organisasjonens leder Alicia Bárcena uttaler at «landene i regionen viser en motstandsdyktighet man ikke har sett under tidligere kriser». ■

Investorer tror på utviklingsland

Direkte utenlandsinvesteringer i utviklingsland ligger an til å øke med 17 prosent i 2010, ifølge en rapport fra Verdensbankens underorganisasjon MIGA. Det er særlig investorer innen utvinningsindustrier som gruvedrift og oljeutvinning, og investorer basert i utviklingsland, som er på hugget.

Utenlandsinvesteringene falt med 40 prosent i 2009, men er i ferd med å ta seg kraftig opp igjen. Alle land er imidlertid ikke like attraktive å plassere pengene sine i. Utviklingslandenes er ventet å vokse dobbelt så fort som de rike landene i årene framover, og er slik sett attraktive for investorer. Samtidig er mange av de fattigste landene lite attraktive investeringsobjekter, mens en liten håndfull utviklingsland vil absorbere mesteparten av investeringene. Omkring halvparten går til kun fire land: Brasil, Russland, India og Kina.

En spørreundersøkelse blant investorer viser at politisk risiko, svake myndighetsinstitusjoner og makroøkonomisk ustabilitet blir sett som de største hindringene for å investere i utviklingsland. ■

– Slutt på bistand til Afrika om 15 år

Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB) spår en nedgang i utenlandske bistandsoverføringer til mange fattige afrikanske land, og sier at «bistandskranene» sannsynligvis vil bli helt stengt om 15 år. AfDBs sjefsøkonom, professor Mthuli Ncube, uttalte nylig i Tunis at mange afrikanske land kan miste bistandsoverføringene på grunn av ulike økonomiske faktorer som den økonomiske tilbakegangen i Europa og Afrikas nye økonomiske partnerskap med Kina. ■

Korrupsjon hos norsk oljepartner

Norge er tett involvert i utviklingen av oljeressursene i Uganda gjennom Olje for Utvikling-programmet. Samtidig er korrupsjon et vedvarende problem i det østafrikanske landet.

Wikilekkede amerikanske dokumenter beskriver et møte i desember i fjor mellom den amerikanske ambassadøren Jerry Lanier og visepresident Tim O'Hanlon i britiske Tullow Oil, som er involvert i å utvinne Ugandas oljereserver. O'Hanlon skal ifølge dokumentet ha beskrevet hvordan konkurrenten Heritage Oil forsøkte å selge sine borerettigheter til det italienske oljeselskapet Eni, selv om Tullow hadde forkjøpsrett. Ifølge O'Hanlon har Eni, Heritage eller begge forsøkt å bestikke den ugandiske sikkerhetsministeren Amama Mbabazi og ministeren for energi- og mineralutvikling Hilary Onek.

Lanier skal ha blitt kraftig irritert av dette. «avhengig av utfallet av denne avtalen, tror vi det kan være på tide å vurdere strengere reaksjoner – inkludert tilbaketrekking av visum for myndighetspersoner som Mbabazi, som stadig blir koblet til korrupsjonsskandaler som påvirker den internasjonale aktiviteten til amerikanske selskaper, amerikanske bistandsmål og stabiliteten til demokratiske institusjoner», skriver ambassadøren.

Det endte imidlertid ikke med noen avtale med Eni. I stedet ble Heritages felter overtatt av Tullow.

Tidligere i år annonserte Norge og en gruppe andre giverland at de ville redusere budsjettstøtten til Uganda. Årsaken var misnøye med at korrupsjonssaker på høyt nivå ikke hadde blitt fulgt opp. ■

Amerikanere vil 13-doble bistanden

Statistikk kan brukes til å si så mye. 848 amerikanere ble nylig spurt om hvor stor andel av det føderale budsjettet som burde brukes på bistand. De fleste var skjønt enige om at det ble brukt alt for mye, og gikk inn for det de trodde var en halvering av bistanden – til 13 prosent av budsjettet.

I virkeligheten utgjør bistanden bare én prosent av det føderale budsjettet (og 0,2 prosent av brutto nasjonalinntekt) i USA, og 13 prosent ville utgjøre en mangedobling. ■

Hvor godt virker mikrofinans?

Av Kjetil Bjorvatn

...we are creating a completely new generation that will be well equipped to take their children out of the reach of poverty
Muhammad Yunus, Nobel-foredraget 2006.

Most people now are taking out microloans in order to repay old loans...The poor are gradually becoming trapped in a web of microdebt

Milford Bateman, Overseas Development Institute, Brennpunkt «Fanget i mikrogjeld», NRK 30.11.2010

Mikrofinans. En vei ut av fattigdom, eller kilde til fortalelse? Anekdotene florerer. Solskinshistorien om alenemoren som tok opp et lite lån, kjøpte noen avokadoer som hun solgte videre med gevinst, kjøpte en gris, grisen fikk unger, kjøpte et fjøs til grisen og en ku, og bygget seg et hus til seg og barna (www.care.no).

Og skrekkehistorien om selvmordsbølgen blant fattige låntakere i India: Aggressive låneagenter hadde overtalt dem til å ta opp lån med en årlig rente på omkring 30 prosent. De fikk problemer med å betale tilbake, ble presset av både andre låntakere og banken, et press som til slutt ble uutholdelig (www.aftenposten.no, 2.11.2010).

Hva er egentlig sannheten om mikrofinans? Forskning viser at verken solskinnshistoriene eller tragediene gir et representativt bilde. Sannheten er langt mer nyansert, og derfor langt mer interessant. La meg gi et par eksempler. I artikkelen «The miracle of microfinance?» av Banerjee (2009) analyserer forfatterne konsekvensene av etableringen av en mikrofinansinstitusjon (MFI) i slummen i Hyderabad, India. Hundre områder av slummen ble plukket ut, og så stratifiserte parvis med hensyn på sosiale og økonomiske bakgrunnsvariabler.

Deretter ble det i hvert par tilfeldig trukket ett område hvor MFIn skulle etablere seg, mens det andre området fungerte som kontroll. Om lag ett og et halvt år etter etableringen samlet forskerne inn data fra 6000 husholdninger for å evaluere effekten av etableringen av MFIn. Resultatene var blandede. Mikro-

KRONIKK

Kronikker i Bistandsaktuelt kan sendes tgh@norad.no. Teksten bør ikke overstige 8500 tegn inkl. mellomrom. Legg ved bilde av artikkelforfatter. På grunn av stor pågang kan ikke alle kronikker regne med å komme på trykk.

finans hadde ført til etableringen av flere bedrifter, men samtidig viste tallene at bare ett av fem lån faktisk ble brukt til å åpne en ny virksomhet. Profitten økte, men det var ingen effekt på sysselsetting. Videre var det ingen målbare effekter på forbruk eller utgifter til barnas utdanning eller helse. Altså, en viss positiv effekt, men langt fra noen mirakelkur. På den annen side, ingen tegn til at mikrofinans førte med seg økonomisk ruin for et flertall av befolkningen.

Mikrofinansinstitusjoner blir ofte kritisert for å krevne høy rente. Årlige nominelle renter på 50 til 100 prosent er ikke uvanlig. Noen vil kanskje hevde at så høye renter nærmest nødvendigvis må skape gjeldsproblemer. For hvilke investeringer kan gi en avkastning i samme størrelsesorden? I artikkelen «Returns to capital in microenterprises» viser de Mel (2008) at avkastningen på kapital for småskalaentreprenører kan være svært høy, og dermed forklare hvorfor høy rente ikke virker avskrekkende eller nødvendigvis skaper gjeldsproblemer.

Forskerne evaluerte effekten av et bistandsprogram til Sri Lanka i kjølvannet av tsunamikatastrofen i 2004. Entreprenører ble gitt en investeringsstøtte for å bygge opp forretningene sine. Støtten ble faset inn gradvis, noe som gjorde det mulig å identifisere behandlings- og kontrollgrupper. Omkring 400 entreprenører ble fulgt over en toårsperiode. Gjennomsnittlig avkastning var på hele 60 prosent årlig, men med store variasjoner. Effekten var størst for de med høy kunnskap, lang utdanning og stor formue.

Og interessant: Forskerne fant i gjennomsnitt ingen effekt av investeringsstøtten når denne ble gitt til kvinnelige entreprenører, selv innenfor én og samme bransje.

Mikrofinans ser ut til å fungere, men ikke for alle.

En viktig innsikt fra studien fra India og Sri Lanka er at avkastningen på en kapitaltilførsel er betinget av entreprenørenes humankapital. Dette er også i tråd med standard mikroøkonomisk teori. Et naturlig oppfølgingsspørsmål er derfor: Er det mulig å gi mikrofinansklinter et ekstra løft ved å tilføre mer humankapital? Kanskje spesielt kvinnelige entreprenører, som i Sri Lanka studien hadde mæret utbytte av kapitalen, kunne trenge mer kunnskap?

Sammen med forskergruppen i utviklingsøkonomi ved Norges Handelshøyskole, har jeg studert nettopp dette spørsmålet. Høsten 2008 gjennomførte vi, i samarbeid med forelesere ved Universitetet i Dar es Salaam, et kursprogram i entreprenørskap for 300 småskalaentreprenører, alle medlemmer av den største mikrofinansinstitusjonen i landet, PRIDE Tanzania. Entreprenørene fikk opplæring i regnskap, markedsanalyse, kundebehandling og så videre. I alt 20 timer som ble gitt rett etter det ukentlige lånemøtet. Som sammenligningsgrunnlag hadde vi en kontrollgruppe av samme størrelse.

Vi gjennomførte en baselineundersøkelse sommeren 2008, og sommeren 2009 besøkte vi igjen entreprenørene for å se om opplæringsprogrammet hadde hatt noen effekt. Vi finner store effekter, men utelukkende for mannlige entreprenører: Treningen hadde gitt en økning i profitt og omsetning på ca. 30 prosent i forhold til året før, en økning som i første rekke ser ut til å være drevet av nyetableringer. Hvorfor ser vi ingen effekt av opplæringen for kvinner?

Det finnes tre hovedforklaringer: i) Kvinnene har ikke lært noe fra kurset. ii) Forpliktelse i hjemmet og andre sosiale beskrankninger gjør at kvinnene ikke i samme grad har anledning til å nyttiggjøre seg det de har lært. iii) Kvinnene har ikke noe stort ønske om å ekspandere forretningene. Den første forklaringen, at kvinner ikke har lært noe, kan vi klart tilbakevise. Om noe, så finner vi at de har lært mer enn menn. Den andre forklaringen har helt sikkert noe for seg. Det tradisjonelle kjønnsrollemønsteret gjelder også i Tanzania, og det er ikke uvan-

lig at det egentlig er mannen som styrer familiens forretninger, selv om det er kvinnen som formelt sett står som ansvarlig for lånet. Da er det kanskje ikke så rart at veien fra kunnskap til handling blir lang for kvinnene.

Men vi finner også at de kvinnelige entreprenørene er mindre villige til å konkurrere enn menn. Dette måler vi i et såkalt lab-eksperiment, hvor sosiale forhold ikke skulle påvirke handlingene direkte. Det er rimelig å tro at en svakere vilje til å konkurrere gir seg utslag i større aversjon mot å etablere seg i nye markeder, en viktig driver for økt omsetning og profitt i vårt datamateriale. Forskjeller i motivasjon ser dermed ut til å spille en rolle for å forklare hvorfor menn og kvinner responderer ulikt på en kunnskaps-tilførsel.

Forskning, både vår egen og andres, viser at det er ulike årsaker til at folk søker seg til mikrofinans. Noen er drevet av et genuint ønske om å investere lånet i forretningen, et ønske om ekspansjon og økt profitt. Men typisk blir disse lånene brukt til en lang rekke formål. I vårt datamateriale fra Tanzania oppgir entreprenørene at mellom 30 og 40 prosent av lånet brukes for husholdningsformål, slik som en ny TV, en ny sofa, eller for å betale skolepenger til barna. Hvorfor velger folk å ta opp dyre lån for konsumformål?

I PRIDE Tanzania må man betale over 50 prosent rente. Hvorfor sparer man ikke heller til sofaen, og kjøper den når man har spart opp det som trengs? Det hadde blitt en langt billigere sofa! Mye tyder på at sparing er vanskelig. Mange andre behov melder seg underveis, det er et sosialt press å dele av det man har, og penger under madrassen er heller ikke trygt.

Dette peker mot en bredere funksjon for mikrofinansinstitusjonene, ut over det å gi lån. Kanskje like viktig er det å utvikle spareprodukter, gjerne med bindinger knyttet til seg for å hindre at sparekontoen blir tappet før man har nådd målet. Ashraf (2006) viser at et tilbud om bunden sparing i Filippinene ble godt mottatt, selv om bindingen ikke ga noen høyere rente. Særlig ønsket kvinner som i en lab-setting hadde avslørt hyperbolske preferanser, altså en manglende evne til å motstå fristelser, å benytte seg av et spareprogram hvor pengene ikke kunne betales ut før et bestemt mål var nådd.

Oppsummert: Mens anekdotene om mikrofinans ofte gir klare svar, viser forskningen at bildet er sammensatt. Mikrofinans ser ut til å fungere, men ikke for alle. For å øke effekten av mikrofinans må vi ha mer kunnskap om hva som motiverer etterspørselen etter lån, og hvilke tilleggstenester som bør tilbys for å gi lånet størst positiv effekt. Sammen med forskergruppen ved Norges Handelshøyskole, og med nylig innvilget støtte fra Norges Forskningsråd, har jeg som ambisjon å kaste lys over disse spørsmålene i årene som kommer. ■

Kjetil Bjorvatn, er professor ved Norges Handelshøyskole i Bergen.

NYANSERT: Forskningen viser at verken solskinnshistoriene eller skrekkehistoriene gir et riktig bilde av mikrofinans, skriver artikkelforfatteren. Bildet er fra Bangladesh og viser kvinner som har fått lån gjennom Strømmestiftelsens arbeid.

FOTO: STRØMMESTIFTELSEN

Den nye kinesiske invasjonen

Kinesernes inntog har vært et av de tydeligste endringene i hele Afrika de siste seks, sju årene. Kinas tørst etter nye markeder, investeringer og råvarer har gitt nye utfordringer både til bistandspartnere og myndigheter i alle afrikanske land. Nesten alle vi afrikane snakker om kineserne, ofte med stor skepsis og ganske mye frykt. Noen er til og med redde for at vi skal bli en slags kinesere selv. Det tror jeg aldri vil skje.

Husk at det bare er snaut 50 år siden de fleste afrikanske landene ble frie fra koloniherrerne. Ingen, med unntak av noen få hvite nostalgikere, har ønsket seg tilbake til kolonitiden. Kinas inntog i Afrika minner oss delvis om en nykolonialisering, og det er vi svært redde for.

Vi er ikke bare redde for kineserne, men også for hva våre egne ledere kan finne på. Vi er redde for at kineserne skal få fram det verste i lederne våre. Det kinesiske samfunnets mangel på demokratiske tradisjoner, maktfordeling og yttingsfrihet er en fristende modell for afrikanske ledere som så langt har slitt med vestlige bistandsgiveres krav om demokratisering, innsyn, likestilling og anti-korrupsjon.

Mye tyder på at kinesiske investorer, som ofte er vanskelig å skille fra kinesiske politikere, er veldig pragmatiske. Det sosialistiske Kina er egentlig hyperkapitalister og er først og fremst opptatt av å nå sine mål innen handel og investeringer. De presser arbeidernes lønninger ned, arbeidere som ofte må arbeide uansvarlig lange dager under elendige arbeidsforhold.

Mens vestlige bistandsgivere frister med skoler og helsestasjoner i landets utkanter går kineserne rett til toppen av en forfølgelig afri-

NYKOLONIALISME?: Kinesiske forbruksvarer flommer over det afrikanske markedet, som verden for øvrig. Lokale afrikanske produsenter taper stadig oftere i konkurransen. Her fra en butikk i Kampala, Uganda.

FOTO: SCANPIX

SETT FRA SØR

Christine Afandi Agalomba er journalist i The East African.

kansk statsleders ønskeliste; nemlig et stort nasjonalstadion. Det er også skremmende å se hvor overbærende Kina er i forhold til brudd på menneskerettigheter og at landet gjerne går på tvers av internasjonale sanksjoner. Kinas vennlige forhold til Robert Mugabe i Zimbabwe er et typisk eksempel.

En av mine store bekymringer overfor kinesernes inntog i Afrika er deres forhold til mil-

Jeg er redd for den raske kinesiske invasjonen i Afrika.

jøet. Etter at amerikanere og europeere har hatt rollen i mange år, forstår jeg det slik at nå ser Kina det som rett og rimelig at det er deres tur til å forurense og forbruke jordas begrensede ressurser. Med en befolkning på over en milliard mennesker kan dette totalt forskyve verdens økologiske balanse. Men Kina har allerede følt sin egen forurensning på kroppen. Storbyene bader i eksos og utenfor byene vokser berg av slagg og søppel. Vi bare venter på at kineserne vil eksportere deler av forurensningen sin til afrikanske land. Vi har nok av tvilsomme forretningsmenn og politikere som vil gjøre en handel under bordet på det området.

Vi har i mange tiår hatt de mer-

kelige sorte og tungtrådde sykklene fra Kina i Afrika. Jeg har alltid ment at sykling var et slit. Det var først da jeg som voksen besøkte Europa at jeg oppdaget hvor lett det er å sykle på en moderne sykkel. Det har også gått nesten 20 år siden de første kinesiske forbruksvarene dukket opp på markedene i Afrika. Det var den gang billige varer som gikk i stykker nesten med en gang, og vi lo av den elendige kvaliteten og den merkelige designen.

Men varene fra Kina fortsatte å komme, kvaliteten ble bedre og prisene holdt seg lave. Det er det viktigste; billig er bra! Resten er afrikansk-kinesisk handelshistorie.

Afrikanske produsenter er presset ut av markedet, en etter en. Nylig måtte tekstilprodusenten Rivatex i Eldoret i Nord-Kenya stenge. De klarer ikke lenger å konkurrere med de kinesiske produktene. Ikke bare mistet mange på fabrikken jobben, men en rekke småbønder som dyrket bomull mistet også levebrødet. Ringvirkningene er store. Bøndene sliter nå med å betale for skole og helsestall for barna og annet arbeid er vanskelig å finne.

Jeg er altså, i likhet med svært mange afrikanere, kritisk til og redd for den raske kinesiske invasjonen i Afrika. Kanskje er jeg for kritisk og overser mulighetene? Kanskje er jeg bare skremt av det nye? Ofte bunner angsten i fremmedfrykt og rasisme, og jeg prøver ikke å tenke i slike baner. Men vi må ta inn over oss at Kina har ressurser og folkemengde til å nykolonialisere Afrika på en måte som får fram skumle assosiasjoner fra en tid vi aldri vil tilbake til. ■

! GADOS VERDEN

Tanzanianeren **Godfrey Mwambwa**, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen **Daily Nation**.

VISSTE DU AT...

Oman er det landet i verden som har gjort raskest fremskritt på FNs indeks for menneskelig utvikling mellom 1970 og 2010?

Kilde: FN

«Å beholde sitt gode rykte er viktigere enn å beholde sine eiendeler.»

Ordtak fra Hausa-folket i Niger og Nigeria.

Aktivitetsrom børster støv av Nansen

Barn lærer om flyktningarbeid

– Kjempegøy! Det er dommen fra Hanna Lein-Mathisen (8) i testpanelet som har testet aktivitetsrommet «Nansen og jeg» på Nobels Fredssenter.

HEGE OPSETH

Til neste år er det 150 år siden Fritjof Nansen ble født, og det skal markeres over hele Norge. Nobels Fredssenter i Oslo satser på barn og unge og introduserer dem til verdens flyktningproblematikk gjennom historien til Nansen, interaktivitet, humor og lek.

– Svært vellykket, ifølge Hanna (8) og Serina (10) Lein-Mathisen.

Besøkende får et digitalt Nansen-pass som starter alle installasjonene i aktivitetsrommet. Med passet kan jentene besøke Masika på åtte år som bor i en flyktningleir i DR Kongo, og de kan hjelpe Nansen med å gi flyktninger mat, rent vann, medisiner og penger.

For barna er det spesielt å høre animerte Masika fortelle og forklare om hvordan det er å være barn og leve i en av verdens flyktningleire. Populært er det også å hjelpe Nansen ved å vinne «likksom-penger» i en spillmaskin.

Spillmaskinen var gøy fordi da kunne man liksom samle inn tepper og medisiner til flyktninger, forteller Hanna.

Fantastisk innsats. Nansen ble født for snart 150 år siden, den 10. oktober 1861. Han var vitenskapsmann, diplomat og polfarer og reiste på oppdagelsesreiser til Grønland og til Nordpolen. I 1922 fikk han Nobels fredspris for sin innsats for å ha skaffet mat til barn og voksne som sultet, og fordi han hjalp flyktninger og krigsfanger i Russland og andre europeiske land. Nansen var den første Høykommissæren for flyktninger, og la grunnlaget for dagens internasjonale flyktningarbeid. Han ga også sitt navn til Nansen-passet – et identitetspapir som ga mennesker på flukt viktige rettigheter.

– Målet vårt er å vise barn og unge hvilken fantastisk humanitær innsats Nansen gjorde, og hvilken allsidig person han var – i anledning 150-års-jubileet. Og å gi kunnskap

HJELPERE: Det var gøy å ta bilde av seg selv sammen med Nansen, syntes **Serina Lein-Mathisen**.

FOTO: HEGE OPSETH

Vi har lært masse om hvorfor folk flykter og hvordan det er å bo i en flyktningleir.

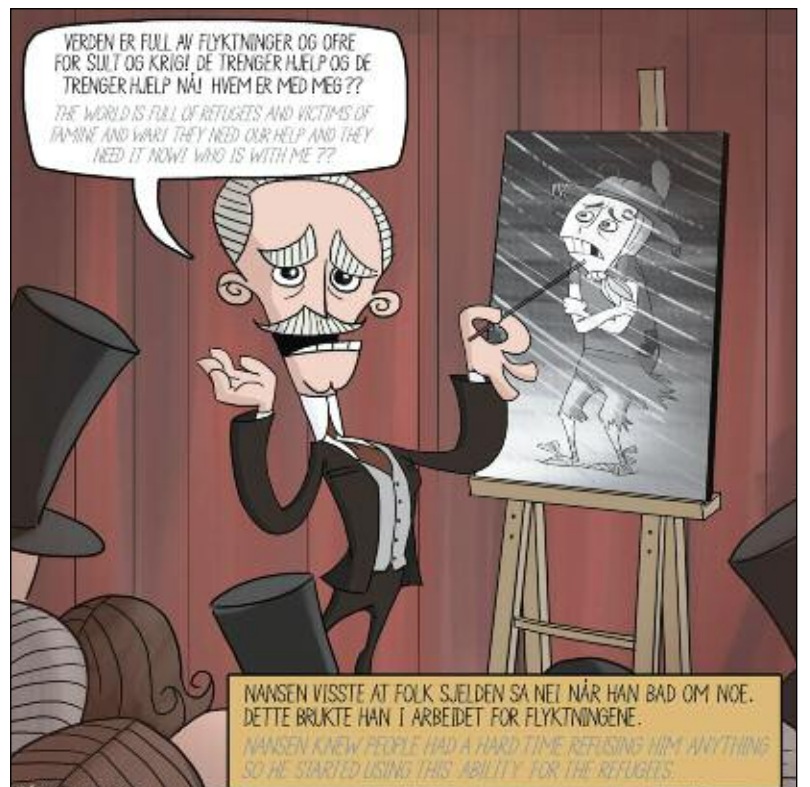
Hanna (8), testdeltager.

– Vi lærte hvordan det er å bo i en flyktningleir, sier **Hanna (8)** og **Serina Lein-Mathisen (10)**. Som var spesielt fornøyd med at de kunne dra hjem med en egen avisforside.

om hvordan barn som lever som flyktninger har det. I tillegg tror vi at dette kan være et diskusjonstema i familien, når de har vært her, sier direktør for Nobels Fredssenter, Bente Erichsen.

– Men det aller viktigste er å vise barna at det nytter å hjelpe, engasjere seg, legger hun til.

Avis. Flere tusen mennesker har allerede besøkt aktivitetsrommet. Og det er slett ikke bare barna som koser seg. En ny tegneserie tegnet av Qvisten Animasjon, forteller hvem Nansen var og hvordan han ble inspirert til å gjøre en humanitær innsats for flyktninger etter første verdenskrig. Tegningene har forskrekket utlendinger som ikke er vant at så kjente og respekterte mennesker blir gjort til tegneseriefigur med et

ALLSIDIG: De litt uhøytidlige tegningene av Nansen har fått noen besøkende til å reagere.

absolutt skråblikk både på innsats og ego.

Barna kan også ta bilde av seg selv sammen med fredsprisvinneren Fridtjof Nansen. Fotografiet kommer på en egen avisforside i Nansen-nytt som barna får med hjem som et minne fra besøket.

– Det var morsomt å ta bilde med

Nansen, sier Serina.

– Og ganske rart at det går an å skrive ut sin egen avis, legger Hanna til.

– Har dere lært noe da?

– Ja, vi har lært masse om hvorfor folk flykter og hvordan det er å bo i en flyktningleir, sier Hanna og Serina. ■

NOBELS FREDSSENTER

- Nobels Fredssenter ligger i Vestbanebygget ved Aker Brygge.
- Senteret er åpent 10 -18 alle ukedager.
- Barn under 16 år kommer gratis inn.
- Utstillingen «Nansen og jeg» står fram til november 2011.